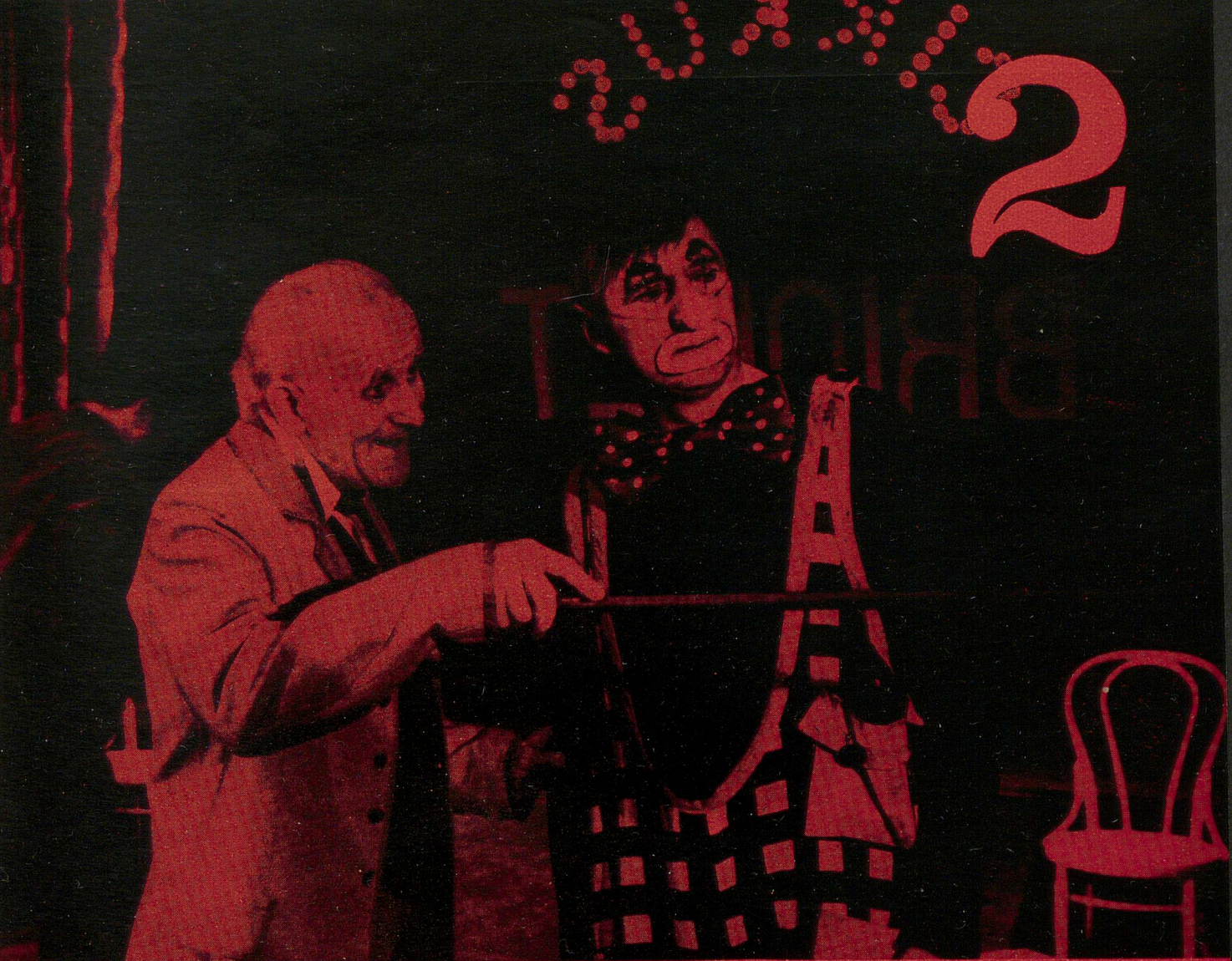
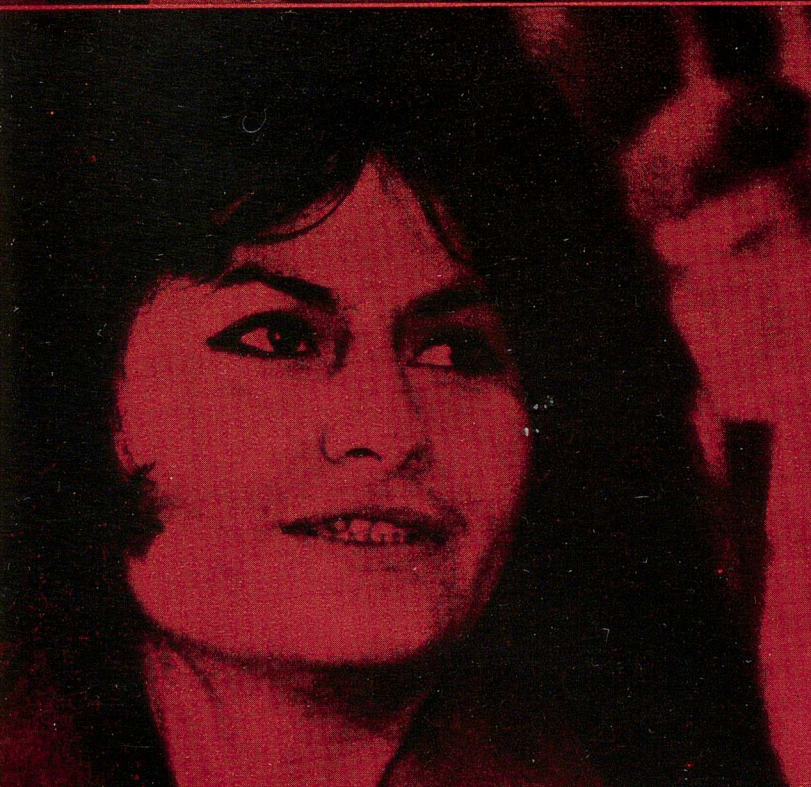

2

AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 10
ÚNOR
KČS 4

23

ÚNOR

FRANTIŠEK BRANISLAV

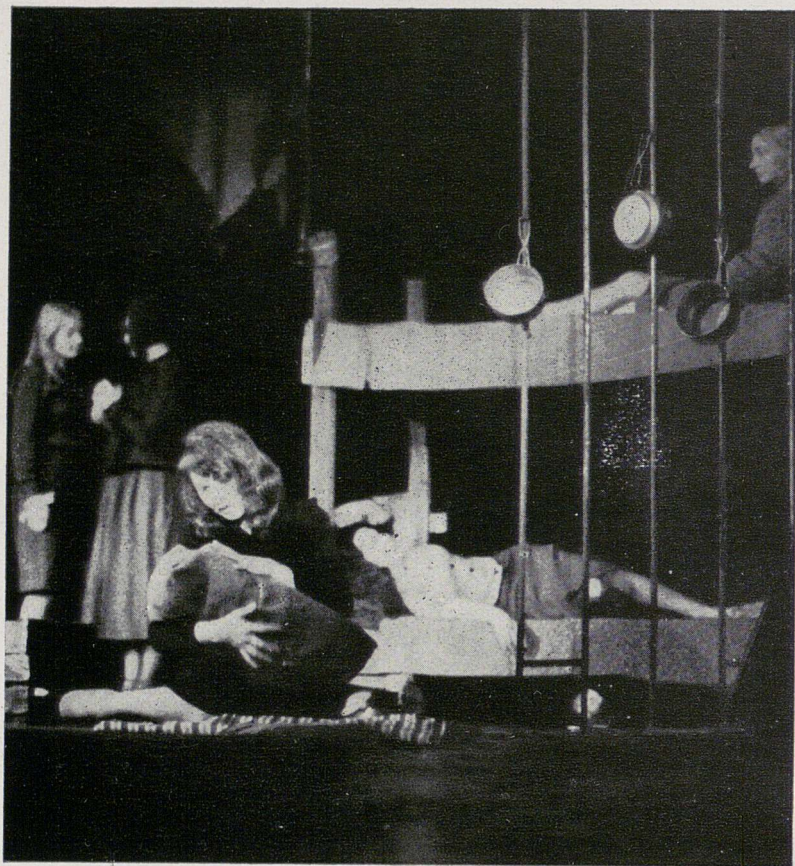
Unora hroudy zvoní mrazem
pro sněhy ještě stříbrné,
než jaro přijde, než je rázem
větrná ruka rozhrne.

Pak pole šlehnou do osení
a radost proudí očima,
kdo neznal by ta krásná chvění
když mladou ženu objímá.

Tak horce lidské srdce bilo
v den únorový nad sněhem,
jak jaro by se rozsvítilo
praporů rudým výšelem.

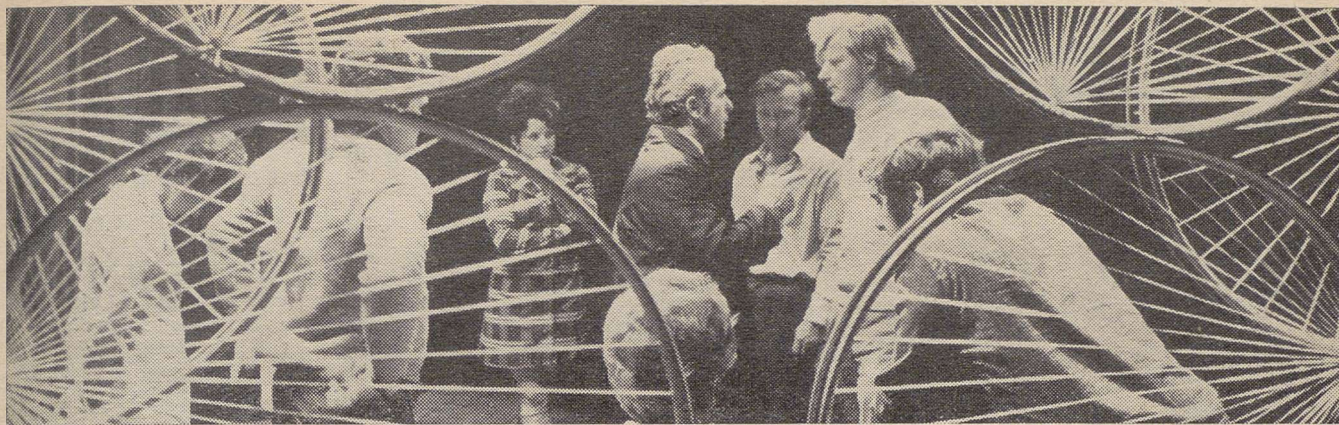
Tenkráté do dělnických milic
obloha modrá vproudila,
jak řeka prudce proudy silic
led starý na tříšť rozbila.

A jaro nové rostlo z hlasu,
slib úrody se nad zrna
zdvih nekonečným lánem klasů.
Chraň si je, ruko šetrná!

Nahoře SVET BEZ NENÁVISTI (Divadielko na koľajach Spišská Nová Ves)
Dole poděbradská inscenace Andrejevovy hry TEN, KTERÝ DOSTÁVÁ POLÍCKY

MLADÉ PODĚBRADY

Divadlo mladých Vysoká Libeň uvádí Edlisovu hru Červen, počátek léta

Deset dní hostily Poděbrady se vzornou pečlivostí a starostlivostí amatérské divadelníky. První polovina listopadu loňského roku patřila I. ročníku Festivalu mladých ochotnických souborů pozvaných středočeskými pořadateli a městem, jehož konšelé všech stupňů přijali festival za svůj. Smyslem nebylo rozšiřovat již dost nabitý kalendář ochotnických akcí, nýbrž vyslyšet několik let trvající volání po přehlídce mladých souborů. A za to patří středočeským divadelníkům i poděbradským oběťtvcům poděkování. Každá přehlídka vyžaduje nesmírné množství vyčerpávající práce a pochopení. Poděbrady se osvědčily. Zájem, který festival vyvolal mezi místními mladými diváky, jimž devět večerů patřilo z největší části zaplněné hlediště zámekského divadla Na kovárně, je pro pořadatele i ochotnické hnutí rentabilní odměnou. Škoda jen, že právě krajský výbor SSM se spokojil pouze s rolí jakéhosi pasivního spolupřadatele a nevytěžil z akce pro přirozenou náplň své činnosti, ač se to přímo nabízelo. Pak by jistě semináře se zajímavými tématy splnily svoji funkci, totiž stát se přirozeným doplňkem celé přehlídky. Stejně tak organizování společenského života diváků i souborů v nedivadelním čase patří především svazáckým organizátorům, kteří by si mohli v praxi a za ideálních podmínek ověřit možnosti pestrého klubového života. Žel nestalo se tak. Neúnavní a všudypřítomní však byli místní pořadatelé všech stupňů (počínaje náměstkyní předsedy MěstNV a konče dobrovolnými aktivisty). Soubory měly pocit, že přijely do „svého města“ a na přijetí budou dlouho vzpomínat. V Poděbradech jsou dobří mladí diváci. A to je základní předpoklad, aby se tam dařilo takové události, jakou festival byl. Festival zatím bez tradice se tak zcela přirozenou, byť neúřední cestou zapsal do kalendáře pravidelných akcí. Mladé divadlo nepřestane směřovat do Poděbrad, kde se v zámekském divadle setkala důvěra hostů i hostitelů.

V devíti divadelních večerech se vystřídaly soubory málo známé a začínající se soubory již proslulými. Vycházíme-li z teze, že přehlídka má být pestrá, pak došlo k jejímu naplnění. O to se postaraly:

Soubor Dobrovít z Dobrovic Dostálovými *Výtečníky*, soubor z Jilemnice, jehož členky, studentky gymnasia, sehrály Nashovu hru *Děvčata z Brook Valley*, stejně žimrovický soubor s divadelní adaptací *Petra a Lucie*. Představení těchto tří souborů byla poznamenána snahou a chutí mladých lidí realizovat se na jevišti. Také jediné odpolední představení pro děti, které naplnily sál Divadla Na kovárně, aby sledovaly pohádku *Vysněná princezna* v podání souboru Tyl z Kutné Hory, patřilo na přehlídku zejména proto, že promluvílo k těm, kteří divadlo milují, ale pro něž jsou večerní představení nedostupná.

Za experiment můžeme označit adaptaci Gogolovy *Ženitby* uvedené souborem z Čelákovic. Pokus o hudebně

zábavné divadlo postavené na klasické předloze byl přece jen nad síly mladého souboru. Je stará pravda, že experiment může nastoupit v okamžiku, kdy jsou zvládnuty základy „řemesla“. Čelákoviči začali o trochu dřív.

Místní soubor předvedl v novém překladu Andrejevovu zajímavou hru *Ten, který dostává políčky*. Jestliže se provedení ještě ve všech složkách nedostalo na úroveň předlohy, není to nedostatkem sil. Andrejevova hra vyžaduje déle trvající soustředěnou práci, než kolik jí mohl soubor do premiéry dát. Důležité je, že Poděbradští jsou natolik cílevědomí a zkušení, že každá další zkouška povede k vytvoření dobrého představení tak náročné předlohy.

Čtyři večery patřily souborům, které mají za sebou už lecjakou přehlídku, souborům, které patří ke špičkám amatérského divadelního snažení. Soubor z Vysoké Libně znovu prokázal, že jeho prvenství na Festivalu vesnických souborů ve Vysokém nad Jizerou nebylo náhodné. Edlisovu hru *Červen, počátek léta* inscenoval jednoduše, vkusně. Na nápadité scéně se režisérovi podařilo z ne příliš náročné předlohy vytvořit poutavé představení s řadou dobrých hereckých výkonů. Ani budějovické Divadlo pro 111 neklamalo. Režisér Bašta si odvážně zaexperimentoval s Klicperovou hrou *Každý něco pro vlast*. Dokázal, že pietismus může ustoupit, jsou-li adaptace a úprava na úrovni. To, co se Čelákovickým ještě letos nepodařilo, souboru z Českých Budějovic vyšlo. Vkusné a chytré nemůže vztah ke klasikům ohrozit. Naopak!

Dlouhou cestu ze Slovenska vážilo Divadielko na kola-jach ze Spišské Nové Vsi. Stála za to. Hra jugoslávské dramatičky Miry Pucové *Svět bez nenávisli* byla inscenována kultivovaně a silně na diváky zapůsobila. Hra o hrdinství nebyla proklamací, ale uměleckým zážitkem, což její vlastní význam ještě umocnilo.

Závěr festivalu patřil Studiu z Olomouce, které přivezlo Dostálův a Pogodův muzikál *Kdyby všechny holky světa*. Lepší závěr nemohli pořadatelé naaranžovat. Roztančené a rozezpívané jeviště, jak jsme v případě Studia zvyklí. Autoři od první komedie, kterou byli Výtečníci, urazili kus cesty. Stejně jako mladí i ti starší z herců, zpěváků a tanečníků (herec zpívá a tančí). Rytmem i tempem se olomoucký soubor nejvíce přiblížil zvláště mladému divákovi, jehož nadšený potlesk neměl konce.

Skončil Festival mladého divadla.

Věřme, že příští rok je se nač těšit. Chce to: místo devíti divadelních večerů pouze pět, místo čtyř seminářů pouze dva, ale navštívené, a pečlivý výběr inscenací. Poděbrady mají dost sil zopakovat letošní festivalovou premiéru a dokázat, že i v amatérském divadle existuje vedle fyzického mládí i mládí duševní.

Festival mladých ochotnických souborů si začal vytvářet tradici tím nejpřirozenějším způsobem — činy.

PAVEL BOŠEK

PODÍL OCHOTNICKÉHO ČESKÝCH MĚST

ském Meziříčí, John Gabriel Borkman 1913 v Semilech atd.).

Zatímco měšťanské scény se soustřeďovaly na původní vesnická realistická dramata a maloměstské veselohry, vytvářela se specifická linie dělnické dramaturgie z her na jiných ochotnických jevištích už téměř vůbec neviděných nebo cenzurou zakázaných. Ze starší domácí tvorby početně vedl *Jeřábekův Služebník svého pána*. Nejvlastnější původní dělnickou repertoárovou hrou však bylo cenzurou dlouho blokováno *Šubertovo Drama čtyř chudých stěn*, hrané na Kladně [1898] spolkem Tyl dříve než v Praze.

Zvláštním přínosem dělnických jevišť celonárodní divadelní kultuře se staly inscenace *Tolstého Vlády tmy*, naturalistického dramatu, které nebylo do roku 1900 dovoleno hrát na scéně Národního divadla v Praze. U prostějovských sociálních demokratů se připomíná inscenace této hry už roku 1890. Zdařilé představení Dělnického divadla v pražské Typografické Besedě (1899) bylo uvedeno pohostinsky též v Hradci Králové a v Roudnici. Ještě v roce 1906 byla tato hra hradeckým dělníkům úřady zakázána.

Kromě Ibsena a Tolstého zdmačněl na dělnických scénách též *Gerhart Hauptmann*. Stal se téměř výhradně dělnickou záležitostí. Hrál se nejen naturalistický *Forman* Hencl, ale i veselohra *Bohří kožich*; Typografická Beseda v Praze uvedla roku 1900 dokonce i *Osamělé duše*. Významnou kapitolou v životě dělnických spolků i českého divadelnictví vůbec jsou události vížící se k české premiéře *Hauptmannových Tkalců*.

Od poloviny 90. let do r. 1904 vznikly celkem tři české překlady této hry. Drama však bylo pro Prahu i venkov až do roku 1903 cenzurou zakázáno, a to i pro německé profesionální scény. Žádost Spolku divadelních ochotníků Tyl v Brně o povolení hry byla zamítnuta už v dubnu 1898. Roku 1900 žádal marně o povolení hry k oslavám 1. máje Dělnický ochotnický spolek v Plzni. Představení Typografické Besedy v Praze (1903), při němž byly předvedeny jen některé vybrané partie dramatu, bylo zřejmě soukromého charakteru.

První doložené české představení *Tkalců* bylo v srpnu 1903 v Pardubicích. Zahrál je tu na Východočeské výstavě na počest Dne sociálně demokratického dělnictva místní dramatic-

ký odbor sociální demokracie. Od roku 1904 počet inscenací vzrůstal. V lednu je uvedl Dramatický odbor dělnického spolku v Táboře, v dubnu Lidové divadlo v Prostějově (ve vlastním překladu), v pražském policejním obvodu byli poprvé hráni k 1. máji 1904 Dramatickým odborem sdružených spolků dělnických v Praze-Libni, v květnu holešovickou odbočkou DTJ. Měšťanští ochotníci *Tkalce* uváděli jen sporadicky (např. 1912 v Jaroměři). *Tkalce* prosazovali — podobně jako vládu tmy — především dělničtí ochotníci a odtud přešli i na profesionální scény.

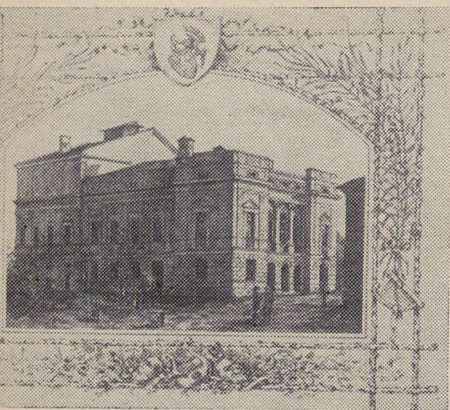
Osobitost dělnické ochotnické dramaturgie zvyšovala ještě díla dělnických autorů — většinou sociálně demokratických žurnalistů (Josef Krapka-Náchodský, Edvard Hegner), kteří se pokoušeli o prvá socialistická dramata.

Realistické inscenace na ochotnických jevištích převládaly. Naplno se tu realismus rozšířil dokonce až na počátku 20. století. Na dělnických scénách byl realismus a naturalismus preferován proto, že dovedl líčit s krutou pravdivostí současný život, ale tento styl byl názorově i umělecky blízký též ochotníkům z menších českých měst a vesnic.

Nejprve pronikly snahy po věrnosti a studiu skutečnosti do *herecké tvorby*. Úlohy byly amatérům přidělovány podle jejich naturelu, aby v interpretaci bylo dosaženo co největší přirozenosti. Z tohoto hlediska byl ideální společensky i věkově co nejdiferencovanější soubor, ve kterém se pro každou profesi, stav i charakter našli odpovídající představitelé.

Právě tak jako v profesionálních realistických inscenacích vzrůstal i u ochotníků význam *režiséra*, ale nedospělo se tu ještě k moderní představě této funkce jako svébytné umělecké činnosti, a vyjádření vlastního uměleckého názoru inscenací. Ochotnický režisér působil spíše jako organizátor a aranžér především výtvarné a optické složky, která v tehdejších realistických amatérských představeních dominovala. Byla diktována maximální snahou realistických divadelníků o autentičnost prostředí.

Velkou pozornost věnovalo v tomto období ochotnické divadlo *kostýmu*. Ve hrách z vesnického prostředí se objevovaly na scéně originální lidových krojů, pořizovaly se i jejich přesné kopie. Nejsou doklady toho, že by

Divadlo ve Slaném. Stapferova kresba z II. roč. České Thalie

V polovině 80. let vyrovnává ochotnická dramaturgie krok s profesionální, pohotově přejímá *realistický repertoár* a s ním také realistický inscenační styl, který dominuje až do r. 1918. Některé původní novinky jsou hrány amatéry už v roce pražské premiéry nebo krátce poté. Nejpohotověji se k realistické dramaturgii hlásila města Beroun, Litomyšl, Hradec Králové, Chrudim, Mladá Boleslav, Olomouc, Písek, Polička, Slaný, Tábor aj. U měšťanských spolků převažoval český repertoár. Největší frekvenci měli Stroupežnického *Naši furianti*, Štolbovo *Vodní družstvo* a *Na letním bytě*, Štechovo *Třetí zvonění*, Jiráskova *Vojnarka* a *Otec*, hry Preissově, Maryša brí Mrštíků, Šubertovy *Zně* a *Hilbertova Vína*. Na ochotnických scénách byly uvedeny i premiéry Štechoých *Maloměstských tradic* (Slaný 1887) a některých her K. Pippicha (Chrudim). Spolky působící v místech s rozvinutým profesionálním divadlem (Plzeň, Brno) měly naopak dramaturgický program poměrně tradiční a nevýrazný, protože oficiální scény ostře střežily svá provozovací práva na novinky.

Zvolna se však začala *diferencovat dramaturgie měšťanských a dělnických spolků*. Dělníci se zpočátku nevyrovnali s českým vesnickým realistickým dramatem, ale měli např. zásluhu o průkopnické uvádění děl *Henrika Ibsena*, nad kterým mnohá profesionální scény zaváhala. Jeho drama *Strašidla* (Příšery) úspěšně inscenovaly nejlepší dělnické spolky (Dělnické divadlo v pražské Typografické Besedě 1899, Lidové divadlo v Prostějově 1908 atd.). Také o Noru byl od roku 1897 veliký zájem. Na Nepříteli lidu se soustředilo hlavně dělnictvo, (Dělnická jednota Slaný 1899, Typografická Beseda Praha 1900, Dělnické divadlo na Žižkově 1908). Ostatní hry Ibsenovy byly hrány na měšťanských scénách většinou jen ojediněle (Divočá kachna 1908 v Prostějově, Stavitel Solness 1909 v Hlinsku, Heda Gablerová a Paní z námoří 1911 ve Valaš-

DIVADLA NA KULTURNÍM ŽIVOTĚ PŘED ROKEM 1918

Část druhá

Dr. L. KLOSOVÁ

tyto kroje byly pro potřeby jeviště nějak stylizovány nebo zjednodušovány. U kostýmů fantastických nebo historických se ochotníci mohli obrátit na speciální půjčovny, tehdy vznikající, které jim ochotně poradily. Ale při větší snaze o dobovou přesnost pronikala i do kostymování současná secesní móda.

Na měšťanském ochotnickém divadle byli pečlivě kostymováni nejen sólisté, ale někdy i početné komparsy a skupiny. Na *davových scénách* a *žánrových výjevech*, které vyžadovaly větší počet účinkujících, si amatéři velmi zakládali. Viděli v tom dokonce svoji převahu nad cestujícími společnostmi, jež s sebou komparsy vozit nemohly a kterým v tomto směru museli často vypomoci.

Na aranzmá davových scén, které také patřily k realistickému divadlu, se čeští ochotníci podíleli dříve než profesionálé, dokonce mnohem dříve než poprvé přijeli do Prahy (1878) Meiningerští, soubor, který v dějinách evropského divadelnictví znamená takřka synonymum pro davovou režii a autentickou výpravu. Už ve druhé polovině 60. let režíroval herec a režisér Prozatímního divadla František Kolár každoroční představení *Akademického čtenářského spolku* v Novoměstském divadle. Při inscenacích historických nebo klasických her (Tyl: Čestmír, Turinský; Pražan roku 1648, Shakespeare: Julius Caesar, Bozděch: Baron Goertz, Kolár: Žižkova smrt aj.), které si studenti záměrně vybírali, měl Kolár k dispozici a vždy obdivuhodně zvládl stohlavý studentský kompars.

Mimo Prahu je znám jeden z takových pokusů o davovou scénu z *Tábora*. Táborští ochotníci pokračovali v místní tradici masových husitských scén a v roce 1882 velkoryse inscenovali Vlčkovy Lipany s Jakubem Vojtou Slukovem jako hostem v roli Prokopa Holého. K spolupráci přizvali i jiné organizace. Pěvecké a hudební spolky nastudovaly meziaktní hudbu a chorál. Kdož jste boží bojovníci a divadelní odbory dělnického a hasičského spolku obstaraly komparsy pro bitevní a davové scény. Na malém jevišti Starého tábořského divadla účinkovalo celkem šedesát osob, prý ve výborné souhře. Kostýmy měly jednak z domácích zdrojů, jednak vypůjčené z garderoby zemského divadla v Praze. I mnoho historicky věrných zbraní a některé nové dekorace si ochotníci k tomuto účelu pořídili sami.

Ze všech inscenačních složek zůstávala nejtradičnější *dekorace*. Některé ochotnické družiny koupily vyřazený fundus pražských divadel, takže starý způsob dekorování jeviště se často udržoval i z těchto praktických důvodů. V 70. letech malovali dekorace pro některé ochotnické scény dekorční malíři Prozatímního divadla Eduard Herold, Josef Macourek, Hugo Ullik. V 80. letech se takové případy množily. Např. Gustav Kubeš, otec Hany Kvapilové, pracoval pro Německý Brod, Heřmanův Městec, Pardubice, Hradec Králové, Poděbrady a Nymburk nebo malíř Národního divadla Robert Holzer pro Čáslav, Holice a Slaný, ale většinou zásobovaly ochotníky plzeňská firma Františka Skály a pražská firma Romualda Skály, převzatá na začátku 20. století Františkem Petránkem. Ale i tito umělci vyráběli staré kulisové univerzální dekorace (prospekt a 2—3 páry kulis), jichž měl každý spolek v zásobě několik typů (šlechtický sál, náves, selská jizba, les, pokoj atd.), a pouze je přizpůsoboval potřebám realistické scény. Od 80. let si některé zámožnější spolky pořizovaly *individuální dekorace* k určitým představením a vyhovovaly tak volání po konkrétnosti dějiště. Individuální dekorace neměly tehdy ani některé stále profesionální scény (Brno), o menších kočovných družinách ani nemluvě.

Po roce 1900 spolupracovali s ochotníky divadelníky výjimečně i umělci, kteří spoluurčovali vývoj současného českého malířství. Tak se mezi typovými dekoracemi začala objevovat i autentická zpodobnění české kra-

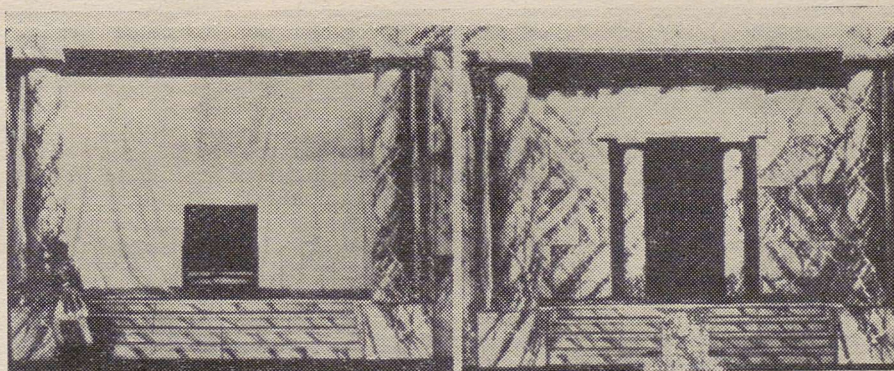
jiny. Roku 1904 namaloval Antonín Slavíček pro ochotníky v Kameničkách dekoraci krajiny, zachycující pohled od Kameniček ke Golčovu Jeníkovu. O deset let později vybavil Jindřich Průcha dětská představení v Krakově u Seče dekoracemi místní návsí u lesa aj.

Takto pořizované dekorace, které sloužily nejen ochotníkům, ale také profesionálním společnostem, byly často jedinými díly soudobého malířství, které obyvatelstvo menších sídlišť mohlo nebo mělo příležitost spatřit; sehrály proto významnou úlohu v zušlechťování jeho výtvarného vkusu.

Určité modernizace tradiční kulisové scény dosahovali ochotníci detailním vybavením *nábytkem a rekvizitami*. Tak např. snímky z inscenace *Noční na Karlštejně* ve Vysokém nad Jizerou (1916) v režii a výpravě akad. malíře Kamila Vladislava Mutticha ukazují autentický honosný pozdně gotický interiér, počínaje freskami, dobovými drapériemi a konče cínovými a stříbrnými poháry, talíři a svícny. Roku 1905 zakoupila královéhradecká jednota Klicpera originální selský nábytek z východních Čech a pořídila k němu nové dekorace selské světnice. O představení *Tkalců* v Jaroměři (1912) byly na scéně dva skutečné tkalcovské stavy a ochotníci, hrající v představení, byli instruováni v tkalcovské škole. Snaha „zabydlit“ scénu charakteristickými doplňky a předměty svědčícími o lidské činnosti byla pro české ochotnické realistické inscenace příznačná.

(Dokončení)

Sdružení Tyl v Hradci Králové. Dekorace ze Smíru Tantalova – první pokus o vyšší stylizované drama na českém venkově

ve škole Františka Štěpánka

podruhé

V prvním čísle letošního ročníku jsme začali otiskovat cyklus nad Štěpánkovou režii Maryši. Vedle některých studijních materiálů (Božena Mrštíková, F. X. Šalda, Jan Čísar) jsme začali zveřejňovat stať posluchačky DAMU Dagmar Drašarové, kterou pokládáme za dobrého průvodce po světě Štěpánkovy inscenace i pro čtenáře, který neměl možnost vinohradské představení vidět. Dnes pokračujeme otištěním druhé části této statí a několika snímků z představení.

REDAKCE

M. Brožová v roli Horačky. Foto Housková

František Štěpánek

Vinohradská Maryša

V popisovaném ději pak Lízalka bezohledně žene Maryšu přes světnici do komory, znovu zaznamenává přítomnost Lízala a Vávry. Je to němý a marný zápas o Francka; mezi Maryšou a jím stojí triumvirát Lízalů a Vávry. Na volání Lízala přichází Maryša, bosa, už v pracovních šatech, vyhýbá se otci, chce utéci, je rozechvělá, vypadne jí sklínka z ruky. Na otázku po vdavkách se ohradí, přehodí cop, jako by pokoušela osud zeptá se na ženicha. Když se dozví, že je to Vávra, směje se tomu jako otcovu vtipu. Teprve pak, když si uvědomí, že o vtip nešlo, zarazí se, ozve se vzdor a naprosté jednoznačné odmítnutí Vávry. Jen slovem zapře Francka, ne tónem. Scéna s Franckem je čistá, stojí proti sobě dva lidé patřící k sobě, Maryša Francka ani neposlouchá, je jen šťastná, že je s ním, že se ho dotýká. Prodlužuje chvíli loučení, oddaluje tvář, když ji chce Franček políbit, jakoby chtěla oddálit čas definitivního rozloučení. Slovem posílá Francka pryč, celým tělem se k němu přimyká. A zas Lízalka smýkne neurvale Maryšou do komory. Teprve poslední objetí Francka s Maryšou je objetím vášnivým, vybojovaným. Po rozloučení Maryša stojí jako zmámená, nevnímá okolí, jakoby si chtěla pocít z objetí uchovat pro celý život.

Maryša Gabriely Vránové je jemná, vymyká se tomu, co si představujeme pod pojmem tehdejší venkovské dívky, představuje i v kroji jen mladou milující dívku z kteréhokoliv prostředí. Už v začátku projeví vzdor, není to ale vzdor bytostný, vrozený, je to hodnocení nesprávného jednání a vůle nevyhovět. Absolutní poslušnost je tam, kde se rozkaz nepřiči jejímu rozumu. Její Maryša není výbušná, je vážnější, přemýšlivá. Vránová už v prvním jednání ukáže Maryšinu uzavřenost, ale i její touhu po radostném životě. Dovede se rozesmát jasným dívčím smíchem, mává rukou, aby v zápětí v sošném postoji hrdě odmítla to, co se jí přiči. V rozloučení s Franckem je jemný, lyrický tón.

Ani v druhém jednání Maryša neodporuje spontánně, ale vědomě se snaží zpochybnit Strouhalčiny teorie. Jen její skládání prádla prozrazuje vzrušení. Je to škála hry s prádlem od bouchání a házení prádlem do truhly, po mechanické skládání a rozkládání prádla, aniž by věděla, co

dělá. Když Strouhalku nemůže přebít fakty, rozplácne se bezmocností a zas se uzavírá do sebe. Ale hned vzápětí vybuchne na Strouhalku obžalobu. A znovu klesne do sebe, hlas zůstává na jednom jemném tónu, pak se láme do bezmocného pláče. Potácí se ke stolu, klesne hlavou na stůl a s hrůzou říká své: snáš budu muset aji povolit. Ale hned zase se vzchopí, v prudkém tempu odporuje Strouhalce, zesiluje hlas, výraz je potvrzen házením prádla do truhly až k vrcholu: Já ho nechcu. Všechn obdiv je k Doštálovi. Zase jí zazáří oči, usměje se, jakoby vzpomínala na Francka. Do obhajoby Francka vkládá celou svou urputnost. Rozplácne se nad necitelností, ale tentokrát chce slzy schovat, v tomto světě nemají cenu, a tak se skloní nad truhlou a smýká prádlem tak jako je smýkána sama. Hubování Lízalky doprovází jen pohledem, jakoby nemohla pochopit její zlobu. Vrací se s dřívím, zas nevnímá okolní svět. Zůstává stát u pece, nehybná. Vypadne jí poleno z ruky, práskne víko od truhly. Maryša se chystá k poslednímu boji o svou záchranu. Lízalka mluví ze svého svrchovaného postavení matky, které je v rozporu s jejím neurvalým jednáním, Maryša jen sleduje matku, zkoumá, jestli je skutečně schopna mateřského citu. Pak pomalu jako děťátko napřed jen konečky prstů se dotkne její ruky, začíná jemně hladit paži, žadoní jako dítě, které se utíká k matce o ochranu. Lízalka začíná podléhat citu, ale jakoby se za něj styděla, musí ho přebít tvrdostí. Maryša se za ní ještě rozběhne, čeká, že matka povolí, ale útočiště najde jen u babičky. Maryša odchází od babičky, přemýšlí o jejích slovech o marnosti boje, ale i jeho nutnosti. Jen výčitka v očích doprovází hranou Lízalovu veselost, než vybuchne její zoufalá prosba. Kleká, objímá jeho nohy, Lízal uhýbá, stydí se, Maryša zas jemně jako dítě vztáhne k němu ruku. Pak vstane, odvrátí se a jde. Teprve u portálu se zastaví a přes rameno, hlasem, ve kterém jsou už slyšet tóny ze IV. jednání, řekne hodnocení svých rodičů. Není zlomená, je hořká, pomalu v ní začíná růst tvrdost. Zřiká se rodičů. Maryša stojí tvář v tvář Vávrovi. Otočí se na protest k Vávrově „laskavosti“ zády a sedá na truhlu. Ale prosí, nevyhrožuje, otáčí se znovu čelem, aby mu vyložila

nemožnost sňatku; když si vzpomene na rodiče, ještě se jí zlomí hlas do pláče. Ale Vávru její odmítání vzrušuje, kreslí jí společný život. Maryša se jen s úzkostí na něj dívá, pak si hrůzou z představy zakryje rukou ústa, hrají jen oči. Vidí jen marnost a hrůzu příštího života. Přestává být dívkou, začíná její boj s mužem. V očích i hlase je vystrážlivost, hlas je hlubší, drsnější. Naposled varuje Vávru. Vstane a s opovržením k Vávrovi se dovolává nejvyšší autority, Boha. Padne vážné varování božím trestem. Vávra neposlouchá, Maryša ho přitahuje čím dál víc, obejmě ji a nezdrží se násilného gesta. Maryša se vzepne vší silou a jako zvíře ho škrábne do obličeje.

Maryša vchází oblečená do svatebního kroje, pevná, hrdá, projde bez povšimnutí kolem rodičů připravených k požehnání, mluví Vávrovi do očí, tvrdě, věčně, bez pohnutí. Sama jde první ke dveřím, pak projde mezi všemi zpátky, klekne k babičce, jakoby od ní chtěla vzít sílu k životu v samotě a přijme její požehnání. Vstane, projde spalírem a sama vyjde první ze dveří.

Ve druhém jednání ukazuje Vránová celou škálu citového života Maryši. Je to připomenutí dětství v gestu i řeči, když se obrací k rodičům, i poukaz k budoucímu životu v konci jednání. Její mluva vyjadřuje všechny nuance od lyrické vzpomínky až po tvrdost, s níž mluví s Vávrou. Tam, kde se jí nedostává dramatickosti v hlase, dotahuje gestem, které je zvláště zvukem. Využívá kontrastů nejen v tónu řeči, ale i rytmicky a v odstínění a střídání tempa v celých pasážích.

Ve třetím jednání vejde Maryša jakoby nevnímala přítomnost Francka, jde rovnou k nálevně. Mluví úsečně, jakoby stavěla hráz kolem sebe. Není zlomená, je příkrá, aby předem odmítla soucit. Stojí za Franckem, zády k němu, napřimuje se, jakoby k němu přitahována, konečně ho kruhem obejde, stojí v jedné řadě s ním, stále ho jen cítí, nepodívá se na něj, ale je to chvíle štěstí, její obličej září. Francek se zvedne, odchází, Maryšin jemný úsměv mizí. oči ztrácejí lesk. Francek se vrací, Maryša se znovu prosvětlí, patří k sobě, aniž by se dotkli, podívali se na sebe. Mezi ně se staví hostinský, je konec atmosféry. V této krátké scéně je použito nejjemnějších hereckých i režijních prostředků. Maryša je přitahována k Franckovi, ale tím, že se na něj nepodívá, vystaví mezi nimi hráz. Vránová opět využívá kontrastu mezi ostrým tónem a úsečnou mluvou s hostinským a jemným něžným tónem v rozhovoru s Franckem, který zní stejně jako zněl v rozmluvě s ním v I. jednání.

Maryša skloněná nad truhlou jakoby ani neposlouchala Lízala. Teprve na slovo „poslechni“ zabouchne víko truhly. Unaveně sedá. Je unavená životem, ale stále ne zlomená. Mluví s Lízalem lhostejně, chladně, chce se ho zbavit. Ale přece ji vzruší, když otec chce, aby se vrátila domů, přechází, hlas dostane vyčítavý tón. Vzápětí je zaměřen ostrou ironií při líčení nynějšího života. Předem odmítá soucit tvrdostí, o to důrazněji připomíná vinu Lízala na tom, co se stalo, a tím i na tom, co se ještě může stát. Hudba připomene Francka, Maryša zneklidní, běží ke dveřím. Ale na útok Lízalův vykřikne — To je lež! — jako velkou a hrdou obranu. Lízal nemá práva dovolávat se práva otce, ona patří už jen Vávrovi, i když ne ze své vůle. Maryša sama otevírá dveře Lízalovi, aby odešel. Nemá s ním soucit, používá proti němu prostředků světa Lízalů. Maryša přechází k truhle, bere šití teprve před Rozárou. Slova o Franckovi ji vzruší, ale šramot jí pomůže toto vzrušení před Rozárou skrýt. Běží ke dveřím. Ustupuje před Franckem, opírá se o pec, ruce se rozpráhují, je v tom strach, láska, zoufalství, je jako ukřižovaná, v hlase je zoufalá úpěnlivost. Vyčítá Franckovi jen slova, tělo se vzpíná k němu, ale uhně před ním, teprve když je z jeho dosahu, může být tvrdá. Na Franckovo — přede všema — se jí objeví napřed malý úsměv na rtech, teprve pak se na něj nechápavě podívá a skoro hystericky hází Franckovi výčítky, přechází. Najednou zas stojí proti Franckovi, vyznává se mu, bije ho do prsou (—a povídám to aji tobě—) — v úderu na jeho hrud je síla, s kterou bojuje proti sobě. Vzdálena od něho zas může přejít k výčítkám, ale jakoby

Horačka (M. Brožová) a Lízal (V. Krška) — na snímku dole Francek (R. Brzobohatý) z vinohradské inscenace

vyvila všechnu energii, její hlas zní dutě, klesne na židli. Franckovu výzvu nechápe, její místo je tady, musí nést svůj úděl do konce. Bere Francka za ramena, prosí ho, znovu se vyznává, brání se ze všech sil. Zápasí s Franckem jako vnitřně se sebou. Boží přikázání je silnější, ale slovo Bůh zazní najednou dutě, jakoby už Boha v sobě nemohla unést. — Její Bůh, ne už jen bůh Lízalů a Vávru je proti ní. Ale ona se nemůže dopustit hříchu odejít s Franckem, je tu jiný, větší hřích, na který myslí, a který by ukončil všechno. Pak se objeví nešťastný úsměv, touha po smrti, která by přišla náhodou. A najednou si Maryša zase zakryje ústa v hrůze před tím, co vyslovila. Výraz hrůzy a zoufalství je soustředěn jen v očích (stejně jako ve II. jedn. s Vávrou). Napětí je přerušeno Rozárou. Maryša je skleslá, lhostejná, daleko Francka. Její —Ne— není odmítnutí, ale prosba o pochopení. Maryša se nedopustí hříchu, kterým by neuzavřela svůj úděl. Pak najednou úpěnlivě, zas jakoby pokoušela osud, zavolá Francka zpátky, je to její poslední možnost odejít z hrozného života a nedopustit se velkého hříchu, ale nemá k tomu sil. Klesne u stolu, hlavu v dlaních, ruce se sepnou jako k modlitbě, ale není schopná se modlit, ruce se svírají a zavírají.

„Nic není strašnějšího než sedět v sále a poslouchat myšlenky, s nimiž předem souhlasíme,“ říká se v inscenaci Volodinových *Pětí večerů*, jimiž se na nedávné moskevské přehlídce severočeských divadel k 50. výročí založení SSSR a 55. výročí VŘSR představil náš nejmladší činoherní soubor — Činoherní studio z Ústí n. L. Tahle myšlenka nesouhlasu se zkostnatělým, strnulým pohledem na život je tvůrčím motivem pohledu všech tří inscenací mladých tvůrců, o nichž se chci stručně zmínit.

„Život je život! — jeho slávě se pokloňme, jeho chválu zpívejme!“ říká se ve Šrámkově *Stříbrném větru*, jež uvedlo ostravské divadlo Petra Bezruče. Jak souznívají tahle Šrámkova slova, napsaná někdy už v roce 1910, s pohledem mladého sovětského dramatika Volodina, který je nám důvěrně znám již skoro patnáct let, když říká: Jen duševně nenormální člověk může přesvědčovat svým dílem, že život je děsný. Je třeba pomáhat žít! Protože jiný život než tento, lepší tohoto — prostě není!“

„Revoluce je titul XX. století,“ říká se v bulletinu k představení *11 dní křižníku* Kníže Potěmkin Tauričevský, které hraje mladé brněnské Divadlo na provázku.

Ve všech třech případech se prolíná — v různých polohách, stylech a také na různé úrovni — totéž: touha mladých vzepřít se běžnému, zaběhanému, konvenčnímu. To po stránce formální. Obsahově — vůle ukázat, že život není nesmysl, něco absurdně hloupého, ale trvalé místo našeho bytí, které si člověk musí uspořádat tak, aby byl šťastný. Život stojí za to, aby byl žit, proto se lidé bouří proti zlu a buržoazní moci peněz, proto umírali lidé pro revoluci, proto povstali v roce 1905 námořníci na známém křižníku Potěmkin. „Křižník Potěmkin zůstal nedobytným územím revoluce,“ píše ve svých spisech V. I. Lenin.

„Ušlyšet ještě jednou to slibování mámivé — stříbrný vítr,“ říká se ve Šrámkově románě. A člověk se zamýšlí nad tím, jestli ještě alespoň trochu ten „stříbrný vítr“ slyší, nebo jestli už přestal tu fiktivní píseň mládí, tu intonaci mládí prostě slyšet...

★

Vidět svět po svém. To vždycky bylo a je touhou všech mladých lidí. Mládí často prochází omyly jen proto, že si chce samo znovu ověřit cesty, po nichž šli jeho otčové. Ústecký soubor volí Pět večerů zřejmě pro křehkost hry, nevšední dramatický pohled na život hrdinů. Volodin napsal hru v roce 1959, byla to autorská reakce na oživující proměny ve společnosti po Stalinově smrti. Inscenace tento fakt pojmenovává přímo. O hře i autorovi se mnoho diskutovalo. Rozbíljel klasickou formu, staré realistické kánony. Ale přinášel něco nového, dostával se „pod kůži“ svým postavám, rozbíjel formu, aby mohl tak jako kdysi Čechov, nebo v některých hrách M. Gorkij, pronikat do hlubinných osudů svých hrdinů. Tehdy se objevily i názory, že to, o čem Volodin píše, je mělké a pesimistické. Čas však dílo prověřil. Dílo vyzrálo, zvítězilo nad nejrůznějšími názory. Žije. A je dobré, že se s ním dnes opět seznamují mladí lidé. Na přehlídkovém představení v Mostě bylo plně hlediště mladých dívek. Zaujatě a přímo dychtivě sledovaly inscenaci — která není bez nedostatků — a v závěru velmi dlouho děkovaly potleskem. To je myslím nejlepší svědectvím o životnosti dramatikova pohledu. O čem mluví Volodin? O hledání místa mezi lidmi, o všedních starostech, které nám nesmějí zakrýt širší, větší a ucelenější pohled na život kolem nás, o štěstí. Všechny jeho postavy něco hledají, za něčím jdou. Někdy nevědí ani co hledají, ani kam jdou. Autor jim nic neulehčuje. Spolu s nimi hledá — pravou cestu člověka ke štěstí. Neboť, co je štěstí? Peníze? Sláva? Láska? Dobrá práce? Uznání? Úspěchy?

Spolu s Volodinem, ale stejně tak i se Šrámkem i textem hry o křižníku Potěmkin můžeme odpovědět — jistě

ne vyčerpávajícím způsobem: štěstí je, když člověk naplňuje svůj život plně a bohatě, když našel své místo mezi lidmi a když jeho život přináší nějaký smysluplný obsah nejen jemu samotnému, ale i druhým, společnosti. Štěstí není imaginativní slůvko, hádanka, chiméra, oříšek k rozlousknutí. Je to konkrétní pojem z empirie našeho každodenního života. Plně naplněný život utíkajících, štvaných, ale rozhodných revolucionářů na křižníku Potěmkin byl podle mého soudu velmi blízce naplnění pojmu „štěstí“.

„Dobrou noc, štěstí!“, říká ve smutném dopise milující Andělka ze Šrámkova *Stříbrného větru*. A citlivý student Ratkin se podívá kamsi do dále. „Dobry den, štěstí!“ řekneme raději v blízkosti s pohledem citlivého Volodina...

★

Představení *Pětí večerů* nese všechny stopy zrodu souboru (je jich všeho všudy dvacet, z toho 11 členů uměleckého personálu, dělají všichni všechno!). Jedno se však upřít nedá. Hledají, kudy dnes v divadle jít, jak dělat dobré divadlo, které je angažované, má sílu myšlenky a přitom neztrácí citlivost a imaginaci. Vedle výkonů profesionálních mělo představení i méně hodnotné výkony, ale co na tom? Držím jim palce, protože něco chtějí, jdou za cílem, který je nám všem blízký. Je blízký úsilí celého našeho socialistického divadla. Jsou mladí. „Kolem mladí se má chodit po špičkách a ne řinčet řetězi,“ říká profesor Ramler ve Šrámkovi, odmítala farářskou zkostnatělost svých kolegů profesorů. Líbila se mi Dana Balounová jako stárnoucí, pečlivá, zklamaná a přitom znovu hledající Tamará, svébytná svým hereckým podáním byla energická, citlivá i přitažlivá Kateřina Marie Veselá, Khainův Iljin — slabší po stránce hlasové — potvrdil, že mezi herci souboru je jistě nejeneden typ již přesně zacílený, obohacený zkušenostmi a divadelním poznáním. O většině členů souboru toho vím málo nebo vůbec nic. Ale měl jsem z představení radost. Činoherní studio z Ústí n. L. mne představením J. Chundely přesvědčilo, že nejen odmítá koncepci mimo sebe, nejen polemizuje s lhostejností těch druhých, ale že se snaží rozbít konvenčnost ve své vlastní práci, že vymytá lhostejnost z vlastní práce. A to je cenné: začít od sebe.

Mladí z Brna vznikli také nedávno, snad jednu dvě sezóny. Přesto se na ně do Brna již jezdí. Svou inscenaci o revolucionářích na křižníku Potěmkin dokonce přivezli do Ostravy u příležitosti nedávné přehlídky divadelní tvorby. Chtějí se podílet na vývoji dnešního divadla a to je cenné. Nejen že *obecně* chtějí, ale že hledají i *vlastní* cestu. Představení samo je kombinací tělocviku, fyzminutek, arénních scén, s výstřely dialogů, praskáním bičem, výkřiky, zkrátka něco mezi mejercholdovskou biomechanikou, zkušenostmi komunistické avantgardy dvacátých a třicátých let — a novým pohledem dnešního mládí na „staré“ principy. Hraje se — zřejmě podle okolností — v libovolném prostředí, bez pódia, přímo proti divákům, jen na prknech, z nich vzniká fantazijně několika proměnami loď, vězení, paluba, přístav atd. Není malých či velkých výkonů, je kolektiv. Představení trvá něco přes hodinu, má rytmus, je surové, kruté, jak surový a krutý byl příběh námořníků, kteří dali svůj hlas revoluci, proti carskému režimu. Nejpoutavější místa jsou ta, kdy se tahle „atrakce“ (ve smyslu Ejzenštejnovském) zastaví a do prázdného ticha unavených aktérů zazní tóny kytary. Což je určitý rozpor inscenace. Nemohu ji však nějak složitěji rozebírat, nemám na to místo. Vítám ji. Jako zkoušku, jako pokus, jako námět a tvůrčí diskusi ve jménu rozumné a užitečné myšlenky. Autorem scénáře představení a režisérem je Petr Scherhauser.

Hradilovo představení *Stříbrného větru* — autor adaptace neuveden! — není vydařené. Je to o to bolestnější, že jde o poslední Hradilovu režii na ostravské scéně.

Udělal výtečně Bryllova „Jánošíka...“ na scéně brněnské Reduty (tedy ve Státním divadle) a odchází tam. Nic na tom, že se mu představení nevyvedlo. Nepodařila se ani scéna, inscenace ukázala převeliké mezery v hereckém ansámblu. „Stříbrný vítr“, který nám byl přes Šrámku připomínán, se jakoby vytratil přímo z těch, kteří nám o něm chtěli vyprávět.

Místo hereckých výkonů tu bylo několik póz, mnoho neprofesionálnosti atd. Přesto i tohle představení беру v ochranu, zvláště proto, že samotný pokus uvést právě na této scéně Šrámkova je nesmírně šťastný. Diváci asi nebudou tak nároční jako kritik a představení může splnit své poslání. Šrámkova citlivost je znamenitou lékořicí na mnohé neduhy dnešního, mnohdy dosti povrchního mláde. Bez výhrad nemohu přijmout ani jeden výkon, ale chválím Tomáše Tápfera za jemné podání studenta Ratki-

na, chválím Lenku Termerovou za svébytnou Aničku a mohl bych snad dobře vypovědět ještě o několika dalších.

★

Celý minulý ročník jsme se v jiné rubrice tohoto listu věnovali mladým. Tenhle článek vlastně jen navazuje. Nic nechce řešit, uzavírat. Pouze připomíná, že mladým na divadle musíme věnovat velkou péči. Nejen proto, že jsou na počátku cesty, ale i proto, že přinášejí — bez ohledu na omyly a nedostatky — celou řadu ideových i tvůrčích podnětů, které bychom měli velmi pozorně znát. Máme-li v sobě, obrazně řečeno, ještě alespoň trochu toho „stříbrného větru...“

Ales Fuchs

RAKOVNICKÝ TYL JUBILUJE

Jak jsme již v našem časopisu referovali, v nedávných týdnech se opět po delší přestávce rozevřela opona v Tylově domě v Rakovníku, aby tu byly slavnostním způsobem zahájeny oslavy 160. výročí prvního ochotnického divadelního představení v Rakovníku a 100. výročí založení Divadelní ochotnické jednoty Tyl. Celá rozsáhlá akce oslav, zahrnující mj. i velkou výstavu a vydání obsáhlé publikace, se koná pod záštitou Městského národního výboru a těší se velkému ohlasu občanů. Slavnostní představení upraveného obrozenského textu „Rakovnický primátor Diviš Hrubín“, konané 22. listopadu minulého roku, zahajoval předseda MěNV Karel Kroutil, který jménem rakovnických občanů poděkoval Tylu za jeho dlouholetou činnost. V naplněném sále Tylova domu byli přítomni vedle čestných hostů z Prahy také bratři Martin a Petr Štěpánkové, synové národního umělce Zdeňka Štěpánka, který tu na rakovnické scéně tolikrát s domácími ochotníky vy-

stupoval a byl čestným členem Tylu a královského města Rakovníka.

Vlevo Zd. Jakubovský (Hejtman Kryštof), vpravo B. Cón (Primas) z inscenace Rakovnického primase

JUBILEUM ANTONÍNA VORLA

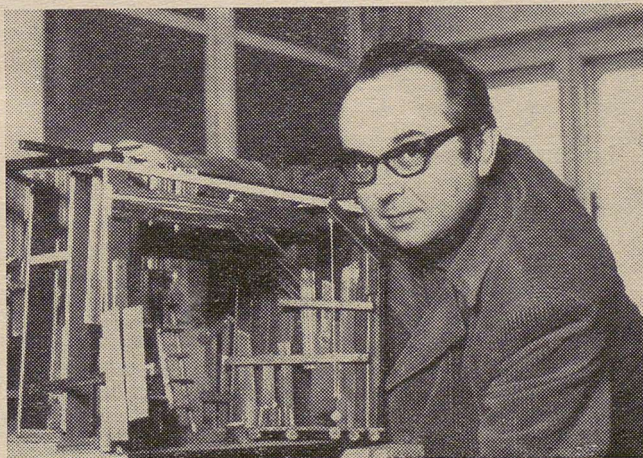
5. prosince 1972 uplynulo již 30 let od chvíle, kdy ANTONÍN VOREL, dnes šéf výpravy Divadla Bratří Mrštíků v Brně, vstoupil na profesionální dráhu výtvarníka, který celou svou rozsáhlou jevištní tvorbou zakotvil v přední řadě našich scénografů. Tvořil a tvoří vždy na bázi myšlenkově vysoce náročné, zásadně však divadelně účinné, k čemuž mu dopomáhá nejen vrozený talent, ale i smysl pro kompaktní tvorbu všech divadelních prvků. Prošel zpočátku tvůrčí dílnou Slováckého divadla v Uh. Hradišti, pokračoval pak v Severomoravském divadle v Šumperku, tvořil významné inscenace v bývalém Divadle mladých na Výstavišti v Brně. Supluje v mnoha dalších mimobrněnských divadlech.

Pro ochotníky vykonal Antonín Vorel obrovské množství práce, nezištně a náročně. Nesmazatelně je zapsán do dějin amatérského divadla na okrese Vyskov, zejména v Křenovicích, ve Slavkově, v Holubicích, dále v Boskovicích, ve Svitavách, v Brně, především v Divadelním Studiu Josefa Skřivana, jehož umělecký profil léta spoluvytváří. V mnoha lidech dokázal zažehnout inspirující plamen divadelní tvorby, mnohé vychovává a učí. Vždycky se kladně cení, když profesionál pomáhá ochotníkům, ale A. VOREL pro ochotníky tvoří již plných 30 let své profesionální práce, ba již dlouho před tím. V tomto ohledu je ojedinělým zjevem. Při své profesionální práci sám kdysi ochotníky režíroval a byla to představení významná, vy-

zrála formálně i obsahově, ať jde o Matku Karla Čapka nebo např. Molièrova Lakomce.

Nečinil nikdy rozdíl mezi prací pro profesionální divadlo a pro ochotníky, mezi úvazky služebními a dobrovolnými: věnuje všechny své síly divadlu.

-br-

III. SVAZOVÁ KONFERENCE SČDO

Sešla se v Praze dne 2. prosince 1972. Osmasedmdesát delegátů zde bilancovalo dosavadní činnost svazu, zvolilo nový ústřední výbor v čele s předsedou Igorem Dojivou, schválilo významné změny organizačního řádu a přijalo programové prohlášení, zavazující všechny členy SČDO k politicky angažované amatérské divadelní práci. Podrobnější zprávy o této významné akci, celý text programového prohlášení, záznam diskuse a složení nového výboru přinese březnové číslo Amatérské scény.

Soubor Tyl Brandýs–Stará Boleslav uvádí Bajdžijevův Duel. Nazi (I. Bláhová) – Iskander (T. Weiss).
Foto M. Bláha

DOPOS ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

Vážení soudruzi,
my, účastníci III. svazové konference SČDO, konané dne 2. 12. 1972 v Praze, Vám posíláme soudružský pozdrav.

Přípravu i jednání svazové konference jsme pochopili jako náš příspěvek k rozpracování a realizaci závěrů XIV. sjezdu strany v oblasti kultury. To, že strana ve sjezdové rezoluci ocenila význam zájmové umělecké činnosti, cítíme jako závazek, abychom při své amatérské divadelní práci naplňovali požadavky kladené na ideovost socialistického divadla a kulturně výchovné práce.

tického divadla a kulturně výchovné práce.

SČDO vychází a navazuje na revoluční a pokrokové tradice dělnického ochotnického divadla a Svazu DDOČ a hodlá ve smyslu přijatého programového prohlášení především usilovat o všestranné zvyšování své společenské angažovanosti v duchu cílů vyjádřených v usnesení XIV. sjezdu KSČ a listopadového pléna ÚV KSČ k ideologickým otázkám.

Účastníci III. svazové konference SČDO

DOPLŇKY A ZMĚNY JEDNACÍHO ŘÁDU SČDO

I. 1. e) **doplnit větu:** „Takový soubor pak nese označení „Členský soubor SČDO.“

f) **doplnit celý odstavec:** „Na základě vlastního rozhodnutí stávají se členy SČDO amatérští loutkáři; mají ve Svazu stejné postavení, práva i povinnosti jako ochotníci. Ve všech orgánech SČDO mají úměrné zastoupení. Zástupci loutkářů ve všech orgánech SČDO jsou voleni podle stejných zásad jako zástupci ochotníků na společných konferencích.“

I. 2. e) **doplnit celý odstavec:** „Odbornou činnost vyvíjí ÚV SČDO (resp. KV a OV SČDO) v komisích, jejichž předsedové jsou členy ÚV; tyto komise pracují podle samostatných plánů práce, které předkládají ke schválení plénu ÚV SČDO.“

f) **doplnit celý odstavec:** „Zvláštní postavení mezi odbornými komisemi má komise loutkářská, jejíž předseda je členem předsednictva ÚV SČDO. Amatérští loutkáři mají v ÚV a ÚKK SČDO celkem pět zástupců (včetně předsedy loutkářské komise); o tyto zástupce se zvyšuje počet členů ÚV SČDO. Loutkářská komise autonomně řídí činnost amatérských loutkářů — členů SČDO a odpovídá za ni. Prostřednictvím předsedy předkládá plán práce i výsledky k projednání a schválení plénu ÚV SČDO, které však nezkoumá odbornou problematiku. K opatřením, která se dotýkají celého SČDO, a k opatřením hospodářského rázu přesahujícím limit stanovený ÚV SČDO (resp. KV či OV SČDO) je zapotřebí usnesení příslušného výboru Svazu. Činnost a hospodaření loutkářské komise sleduje příslušná kontrolní komise podle stejných zásad, jako činnost ostatní.“

g) **doplnit celý odstavec:** „Amatérští loutkáři — funkcionáři SČDO příslušného stupně — konají samostatné schůze pro řešení specificky loutkářských problémů; jsou však povinni účastnit se rovněž jednání svazových orgánů, jejichž jsou členy.“

I. 3. f) **doplnit celý odstavec:** „Při rozdílnosti názorů je třeba na všech stupních každou záležitost řešit s vědomím, že SČDO má usnadňovat a podporovat práci ochotníků a amatérských loutkářů.“

OCHOTNÍCI! ČLENOVÉ SČDO! NECHTE SI OKÉNKO V SOBOTU 10. BŘEZNA

Ústřední výbor SČDO pořádá v sobotu dne 10. března ve 20 hodin v Praze Na Žofíně

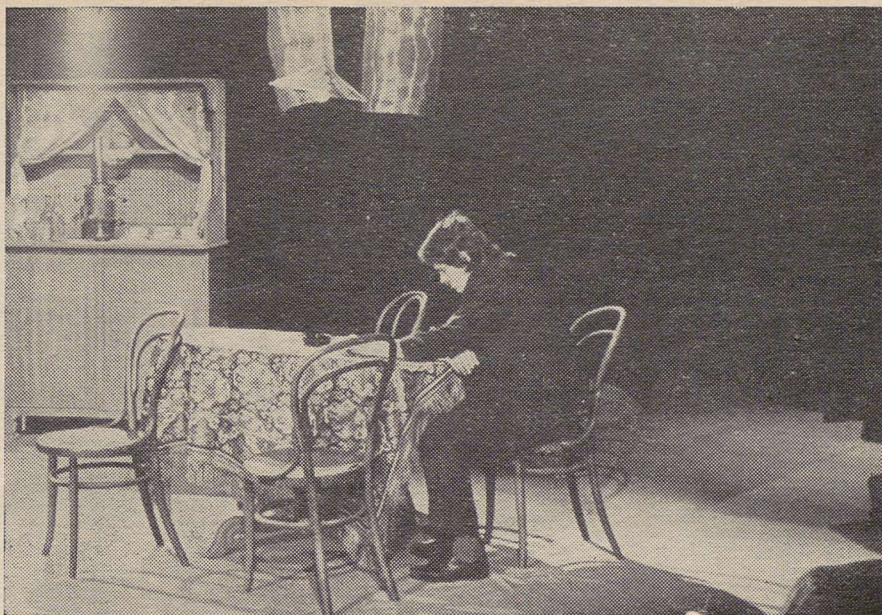
PRVNÍ SPOLEČENSKÝ OCHOTNICKÝ PLES

Závazné objednávky vstupenek adresujte jednatele ÚV na adresu: Stanislava Weigová,
Praha 10 - Strašnice, Skalka 2245

XIV. FESTIVAL SEVERNÍ MORAVY

VE FRENŠTÁTĚ POD RADHOŠTĚM NA SKLONKU LOŇSKÉHO ROKU

Festival byl organizován ve Frenštátě pod Radhoštěm na sklonu loňského roku v rámci oslav Měsíce čs.-sov. přátelství. Bylo uvedeno 6 inscenací: Suchovo-Kobylin, Svatba Krečinského; R. Rolland, Petr a Lucie; J. N. Nestroy, Talisman; L. Holberg, Jeppe z vršku; M. Gorkij, Měšťáci a Falešná mince.

Viděli jsme tu dobré amatérské umění i prohry. **Svatba Krečinského** v podání souboru divadla a recitace KP ve Frenštátě p. R. bylo představení vnitřně nejednotné. Nebyly vytvořeny správné vztahy mezi postavami, komediálnost přecházela místy do fraškovitosti, situace nebyly vystavěny a indispozice Krečinského způsobila, že se představení od poloviny rozklíčilo v aranžmá i v rytmu. Režisér (O. Kurfirst) se pokusil dát hře „druhý plán“ tím, že napsal pro Tišku texty, jimiž na proscénium uváděl představení a jednotlivé akty. Šlo mu o jakýsi „pohled zdola“. Žel, dal Tiškovi na tyto promluvy do rukou láhev a Tiška si z ní přihýbal tak často, že někdy nestačil pronést souvisle větu. Tímto fraškovitým zdůrazněním Tiškova alkoholismu ovšem zrušil režisér jeho právo na kritiku společnosti. Režisér nedomyslně, že tato komedie je sama o sobě „pohledem zdola“.

Příjemný umělecký zážitek byl večer s **Petrem a Lucií**, připravený souborem SZK Žimrovice, protože v něm bylo cítit pevnou režijní ruku (J. Osadník) a režisérův smysl pro temporytmus dramatického pásma. Volba herců, úprava textu do mluvné podoby,

vyváženost všech hereckých výkonů (herci hráli sama sebe), v hutné zkratce řešená scéna (J. Istel) a citlivé propojení scén výborně volenou hudbou — to vše tvořilo promyšlený, jednotlivý celek. Promyslet bylo třeba ještě délku hudebních spojů v druhé polovině hry.

Nestroyův **Talisman**, fraška s moralitou, v provedení souboru Domu kultury VŽKG z Ostravy, bylo představení nevyvážené. Režii (Br. Křanovský) se nepodařilo překlenout rozdíly hereckého stylu. Jestliže čtveřice Titus, Markýz, Konstancie a Salome tvořila své postavy střízlivě v rámci frašky, trojice Cypřišová, Flora a Špunt v některých místech míru neudržela a přehrávala. Pak tu byli zahradníci pomocníci (většinou záskoky) se začátečnickými nedostatky. Režisér se dále v dobré snaze po aktuálnosti příliš položil na mravní naučení, čímž rozlomil Titovu postavu. Vážnými propadáků byla zpěvní čísla za doprovodu harmoniky ze zákulisí. Hra se těžkopádně rozbíhala, v druhé části byla místy až nevázaná a v závěru se ztratila rytmy i fraška.

Díky výbornému hereckému výkonu J. Orsága v titulní roli hry **Jeppe z vršku** v podání OB a ZK Mor. Sklárén Karolinka, v režii J. Matyšíčka, a díky tomu, že je to téměř monodrama, měla hra u diváků velký úspěch. Není však možno přehlédnout nedotaženost ostatních postav (s výjimkou Nille a Kostelníka). Platí to zvláště o trojici Baron a jeho přátelé, jejichž představitelé degradovali postavy na pouhé

přihrávače. Tím ovšem podstatně oslabili morálku hry. J. Orság držel po celé představení svou postavu velmi ukázněně na hranici mezi komedií a fraškou a dokázal mistrně odstínit místa s filosofickým nábojem, aniž by postavu narušil (reflexe nad nevěrou ženy, na soudní stoličce, smíření s Nille).

Úkol nad své síly si zvolil div. soubor KP Petřvald v Gorkého **Měšťácích**. Co bylo platné, že herci dobře ovládali text, že jej i dobře říkali, když se režii (M. Richtrová) nepodařilo rozkřít postavy a základní vztahy, a Perčichina obsadila mladým hercem. Ostatní postavy mohly být pravdivé, byly však ve vzduchoprázdnu. Marně jsme se ptali, proč trpí, proč odcházejí. Herecká nezkušenost a mládí celého souboru nutilo režii inscenovat hru doslova vsedě, takže představení působilo spíše dojmem sborové recitace nežli dramatu.

Finis coronat opus je možno říci o Gorkého **Falešné minci** v provedení souboru SAS KP Rožnov p. R. Postavy od první do poslední pravdivé, celé představení ve vyváženém stylu, ve správném temporytmu, v němž zámlky byly zcela patrným stavebním kamenem představení, s přesně vystavěnými situacemi a konflikty. Symbolika hry a skutečnost, že nositelem autorovy společenské devizy je blázen Luzgin, jsou největší úskalí hry. Tím potěšitelnější je, že se režii (Zd. Hradilák) podařilo vést představitele (M. Raclavský) tak, že svůj obtížný úkol splnil výborně. To jediné, co

představení vytýkám, je to, že při proškrtání poněkud dlouhého a scénicky dost nebezpečného posledního Luzginova výstupu „ustříhl“ režisér Gorkému jeho silný závěr, kdy Luzgin s měďákem ve vztyčené pravici volá: „Pošpinil pravdu — falšoval pravdu — očernil veškerou pravdu.“ Tento nedostatek lze ovšem snadno napravit a Luzgin je s to tento závěr uhrát.

XIV. festival ve Frenštátě p. R. prokázal stoupající úroveň a neomezené možnosti amatérského divadla, pokud si soubor zvolí hru úměrnou svým silám a má režiséra, vybaveného potřebnými vědomostmi a schopnostmi.

KAREL DITTLER

Nahoře Král (J. Vykřtíl) a Maruška (V. Valdmanová) z chomutovské inscenace Soli nad zlato, dole A. Drvotová (čertova bába) v pohádce Čertovy zlaté vlasy

ŽIVOT JEDNOHO SOUBORU

slav Vojta a Olga Scheinpflugová. V Králi Oidipovi s námi hrál Eduard Kohout.

V posledních letech soubor stagnoval, až v r. 1972 se dal znovu dohromady a jeho členové nechtějí žít z minulých vavřínů. Nastudovali jsme pohádku M. Stránského Kašpárek a Šmidra v Černém hradu a dramatizaci pohádky B. Němcové Sůl nad zlato, kterou jsme uvedli v Chomutově na posledním festivalu „Dny dětské radosti“, ale také v Jirkově a Kadani. V listopadu jsme uvedli další dvě pohádky, Čertovy zlaté vlasy (Schulze) a Zkoušky čerta Belínka (Horynová). Zúčastnili jsme se s nimi II. radonického Divadelního podzimu a XI. dětského festivalu v Jirkově. Před námi jsou premiéry dalších dvou pohádek, Zvířátka a loupežníci a Dlouhý, Široký a Bystrozraký.

Těžiště své práce vidíme tedy v hraní pro děti, i když nechceme v bu-

doucnu ani divadlo pro dospělé opomíjet. Nutí nás k tomu už poloha našeho závodního klubu, který je jediným kulturním zařízením v nejobydnější čtvrti Chomutova — Horní Vsi.

Všichni členové souboru žijí jako jedna rodina, společně se radí o všech problémech a společně je také řeší. Dělat dobré divadlo se dá jen tehdy, když táhne celý kolektiv za jeden provaz. Vedení souboru dobře spolupracuje se závodním klubem, který nám slíbil veškerou pomoc. Máme naplánováno pro své členy školení — mluvu, pohyb, líčení, ale pro technický personál také scénografická témata.

Soubor je zapojen do soutěže aktivity, kterou vyhlásilo naše okresní kulturní středisko na okresní konferenci ZUČ. Vyhlásili jsme socialistický závazek, jehož součástí je uvedení tří premiér v prvním pololetí 1973 a vystoupení v SOS vesnička Doubí u Karlových Varů.

JOSEF GRIML

Divadelní soubor Karel Čapek Závodního klubu železničářů v Chomutově vznikl v poválečných letech a byl dlouhá léta členem bývalé ŮMDOČ. Desítky večerních představení a stovky her pro děti jsou vizitkou dlouholeté činnosti. Tradici souboru vytvářely inscenace Matky, Krále Oidipa, Mášenky, Strakonického dudáka, Věci Makropulos, Lucerny, Kolébky, Chudáka manžela, Bílé nemoci, Ženitby... — z inscenací pro děti uvádím alespoň Šípkovou Růženku, Veselého hrobaře, Zlatou nit, Tři zlé kmotry, Pasáčka vepřů, Zmoudření ševce Fanfrnocha, Tři mandariny a Popelku, s níž se soubor zúčastnil celostátní přehlídky v Pardubicích. Čestnými členy našeho souboru jsou národní umělec Jaro-

VZDĚLÁVÁNÍ AMATÉRSKÝCH REŽISÉRŮ

Okresní kulturní středisko v Hradci Králové zpracovalo pro léta 1972 až 1975 perspektivní plán vzdělávání amatérských divadelníků. Vloni byl zahájen kurs pro režiséry existujících divadelních souborů. Za odborného vedení lektorů z řad profesionálů bylo školení zaměřeno výhradně na praktické ukázky práce režiséra se souborem a prováděno na hře F. Goodrichové a A. Hacketta Deník Anny Frankové. V první lekci na téma Dramaturgicko-režijní rozbor hry jako základ koncepce představení a funkce čtené zkoušky vystoupil před režiséry

Petr Průša, odborný pracovník KKS v Hradci Králové. V další lekci přednášeli režiséři DVÚ v Hradci Králové František Bahník s výtvarníkem DVÚ Karlem Zmrzlým na téma Spolupráce režiséra a výtvarníka — tvorba půdorysu inscenace. V poslední lekci předvedl soudruh Bahník s herci divadla Josefem Kettnerem a Evou Vaňátkovou aranžovanou zkoušku z výseku hry Deník Anny Frankové. Toto školení bylo zvláště poučné a atraktivní a splnilo u všech režisérů očekávání. Letos bude školení pokračovat soutěžním večerem účastníků školení, kde budou

Nová soutěž pro děti, které si rády vymýšlejí!

Ve čtvrtém čísle našeho časopísku jsme pro vás otiskli některé básně a říkadla Zdeňka Kriebla. Mezi nimi i báseň: „Kdo nevěří, ať tam běží“. Je to báseň plná nesmyslů — takových, jaké umí vymýšlet jen básníci a děti. Liška tu vrká na holoubka a hruška z marcipánu s medem roste na dubu, zatímco kočička sezobala pět peněz. Když si tu báseň přečetly děti z páté třídy ZŠ v Břeclavi, začaly si také vymýšlet nesmysly, například:

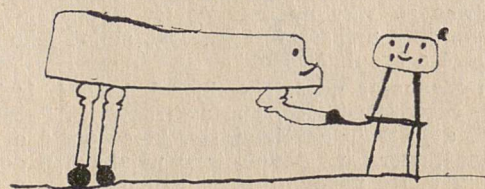
„Máme doma psa a ten vždycky na podzim odlétá k jihu.“

„Dnes jsem potkal klavír jak šel na procházku a vedl se pod paží se židli.“

„To šel jeden mravenec na plovárnu a chtěl se koupat. Ale neměl plavky a tak si je musel půjčit od slona.“

Protože se nám nesmysly breclavských dětí líbí, napadlo nás, že vyhlásíme **soutěž o nejhezčí nesmysl**. Pokud se vám to podaří, může být i veršovaný — ale to není podmínka. Stačí docela i jediná věta. Hlavně když ji opravdu vymyslíte sami. Na ty nejtípnější čeká pěkná knížka. Musíte nám však svoje nápady poslat do 10. března na adresu DPM, Brno, Lidická 50, AS.

A CO SCÉNA?

Už jsme několikrát psali o tom, že pojmáme přípravu divadelního představení dětí jako tvořivou hru. Že zde není nic přesně naaranžováno předem, ale vše vychází z přirozeného — spontánního dětského jednání. Práci s textem hry předchází řada improvizací pohybových i slovních a i na jevišti necháváme dětem určitou volnost k dotváření aranžmá podle momentální situace. Také jsme hovořili o tom, že stejně můžeme postupovat při přípravě kostýmů. — A co scéna?

I ona by měla být samozřejmě nedílnou součástí inscenace — vyrůstat společně s ní, být v souladu s celou koncepcí hry. Není možné, abychom začali studovat hru, aniž bychom měli představu, jak budeme přistupovat k řešení scény. Pokud si budou děti hrát v kostýmech ze starých závěsů, pyžam, odložených klobouků — pak i scéna by měla být vymyšlena dětmi z toho, co mají po ruce.

Někdy se stává, že teprve na generálce se postaví jakási neosobní scéna (jak ji bylo možno vypůjčit z fondu místních ochotníků: pokoj v královském paláci, chudá světnička, před zámkem, před chalupou, v lese atd.). Děti nejsou na nový prostor zvyklé, těžko se v něm orientují. A přece by měřítkem všeho, co na scénu postavíme, mělo být dítě. Vše by mělo sloužit vytvoření prostoru, který by skýtal dětem možnost hrát si. Aby nic nepřekáželo, neztěžovalo dětem pohyb po scéně, ale naopak aby měly po čem lézt, za co se schovávat, kolem čeho se honit. Pozorujeme-li děti při hře, jdou si hrát vždy tam, kde je lavička, klepák na koberce, zídka. Sesednou se na schůdkách nebo odložených bedničkách. I na scéně bychom jim měli vytvořit prostředí, ve kterém by se cítily dobře a které by zároveň dávalo předpoklady pro bohaté rozvíjení pohybových her.

Také bychom měli počítat s fantazií dětí na scéně i v hledišti. Psali jsme o semináři v Kroměříži, kde si předškoláci hráli ochotně fotbal s imaginárním míčem a kde pětileté holčičky pečovaly o vařečky zabalené do kapesníků, jako by to byla živá miminka. Se stejnou představivostí dětských představitelů i diváků můžeme počítat i při přípravě scény. Ovšem jednání dětí na jevišti musí být tak přesvědčivé, že nahradí projevem to, co chybí scéně na realitě.

Pokusím se rozdělit možnosti přístupu k vyřešení jevištních prostorů pro hru dětí do čtyř základních skupin:

1. Imaginární scéna. Jeviště je prázdné a děti naplní prostor jen svou hrou. Hrají si, jako by na scéně byl les, dům — anebo samy se v průběhu hry mění v kulisy. Představivost a fantazie dětí na scéně i v hledišti zde musí pracovat nejsilněji.
2. Scéna, kterou děti vytvoří samy z toho, co mají po ruce (židle, lavičky, věšáky, stolky, závěsy) a doplní rekvizitami vlastní výroby. Takto lze nejlépe hrát lidové hry nebo vlastní texty dětí. Největším přínosem je rozvíjení tvořivých schopností dětí.
3. Děti dostanou určité zástupné prvky scény. Může to být záměrně vyrobená zvětšená dětská kostka stavebnice, praktikáby, nebo bedýnky od zeleniny, závěsy. V průběhu hry děti samy přestavují scénu. Kostka, která byla v jedné scéně královským trůnem, se v další změnila v ledovou kru, strážní věž nebo kus skály. I zde ponecháváme dosti široké pole jak fantazii představitelů i di-

váků, tak rozvíjení tvořivých schopností dětí na scéně (dovolíme-li, aby řešení jednotlivých scén vymyslely v průběhu přípravy hry samy).

4. Scéna navržená a vyrobená dospělými. Měřítkem musí být vždy dítě. Nesmíme se dát zlákat efektním scénickým nápadem, který by dítě potlačoval. Bez ohledu na to, zda bude scéna tradiční či náznaková, musí vytvářet prostorové možnosti pro rozvíjení dětské hry. A opět musí, samozřejmě, odpovídat celému pojetí inscenace. Takovýto přístup vyžaduje ovšem pomoc výtvarníka a dalších dospělých. Je také nejnákladnější a nepočítá s rozvíjením vlastní tvořivosti dětí. Je-li však scéna dobrá, bude podněcovat dětskou fantazii i estetické cítění a i to je při výchově dětí prospěšné.

Naše rozdělení přístupů k realizaci scény v divadle hraném dětmi je opravdu jen základní a v jistých situacích může dojít k různým obměnám. V souborech, kde vedoucí nevěří dětské fantazii, mohou ve všech případech scénu vymyslet dospělí, děti pak už jen přijdou k hotovému. Naopak zase, při zájezdu do Francie jsme viděli zajímavý soubor vedený paní Catherinou Dasté, kde profesionální umělci hráli pro děti v kostýmech a scéně navržené nejmenšími dětmi, ale vyrobené profesionálními odborníky. Návrhy byly provedeny temperami, širokými štětci na velký formát. Děti vůbec nebyly omezeny jakoukoliv starostí o možnosti technického provedení návrhu. Vznikly tak opravdu překrásné, fantastické, tvarově i barevně neobvyklé kostýmy — po scéně létala průzračná, snová helikoptéra, dětský rukopis byl zachován i na kulísách. Bylo to všechno nadmíru půvabné a okouzlující. Kdyby ovšem měly děti své nápady technicky provádět samy, určitě by toho nebyly schopny. Kouzlo dětských nápadů by určitě utrpělo zápasem s technickými potížemi při jejich realizaci.

Vratme se k našemu původnímu rozdělení, abychom si uvedené postupy objasnili na příkladech.

1. Imaginární scéna, kdy děti vytvářejí iluzi určitého prostředí jen svou hrou, je vhodná pro kratší, pohybově živé vystoupení. Uvedli jsme tak v našem souboru pásmo veršů z knihy Ilony Borské a Ivo Štuky „Svět se točí dokolečka“. Vybrané verše měly pouťovou tematiku: točily se kolotoče, houpaly houpačky, v krámcích se prodával turecký med, kouzelník kouzlil z klobouku barevné šátky, troubilo se na píšťalky a trumpety. A to všechno bez kulís a rekvizit.

Po jednom představení si od nás vyžádala vedoucí recitačního kroužku text pásma, že se jejích dětem verše líbily a že s nimi pásmo připraví. Za tři týdny přišla i s hloučkem svých dětí, abychom jim půjčili ten cylindr, ze kterého kouzlil náš kouzelník. Ty šátky a píšťalky a trumpety a ostatní rekvizity, že už si sehnali sami, ale ten cylindr že nikde nemohou sehnat. Marně jsme vysvětlovali, že na scéně nebyla ani jedna skutečná rekvizita — ještě že jsme měli z vystoupení fotografie. Jinak by si soudružka vedoucí myslela, že jí nechceme klobouk půjčit.

Na scéně hrály nejen imaginární rekvizity, rušnou pouťovou atmosféru pomohly navodit živé houpačky, stánky (ve kterých se prodávala perníková srdce, horké párky i turecký med s velkým elánem), ale také kolotoč. Nakonec odvezl traktor pouťové maringotky o štaci dál (za scénu) a byl konec.

Největší potíž byla s kolotočem. Na jeho vyřešení byla vypsána dokonce zvláštní lizátková prémie. Když se děti chytly ve středu za napnuté ruce a za jejich druhé napnuté ruce se chytly děti, které obíhaly po obvodu, zabral kolotoč moc místa a v pohybu těžko udržoval rovnováhu. Na malé jeviště se vůbec nevešel. Pak nám nahrála šťastná ná-

Co nám přišou děčka

Když jsme se dnes sešli nad vašimi dopisy, padla nám do oka nejdřív tlustá obálka s razítkem „Městský dům pionýrů a mládeže Vodňany“. Děti ze souboru Skumafor nam psali nejdříve o své práci:

Na řadu přišla recitace a kultura řeči; ale i tam máme dost času na veselé improvizované etudy, čili krátké scénky na určité téma. I když se ve Skumaforu zabýváme vážnými dětskými problémy, přesto je hlavní, abychom se pobavili a zasmáli.“

„V kroužku se nám nejvíce líbí práce, po které zbuďte vždycky čas na improvizace a na „lumpárny“.“

Měli jsme moc velkou radost, že se děti ze Skumaforu netváří moc vzorně a nepíší vznešeně a že se taky přiznávají k tomu, že dělají někdy i lumpárny. Takže je vidět, že jsou to docela normální děti. Skoro ve všech dopisech je hodně o zájezdu do Žďáru (soubor Skumafor tam vystupoval na ústřední přehlídce dětských souborů), a to hlavně o večírku, který pro soubory připravili pořadatelé:

„Můj nejhezčí zážitek ze Skumaforu je večírek ve Žďáru.“

„Nejvíce se mi líbil večírek. Na tomto večírku jsme hráli různé hry a BYLO NÁM MOC FAJN.“

Jaké hry to byly, to jsme se dozvěděli v dalším dopise:

„Například Hanka měla najít nejplesatějšího pána, Stáňa udělat deset obličejků, Jarka uvádět Bratislavskou lyru. Vůbec se mi nechtělo jít spát.“

Ovšem jedna věc nám velice vrtá hlavou:

JAK TO VLASTNĚ BYLO S TOU MOUCHOU???

V dopisech je také několik příhod a nehod, které se staly na jevišti. Dvě jsou si dost podobné, ale mají různý konec. Bohužel jsme nejistili, jestli jde o jednu příhodu, různě líčenou, nebo jestli je ve Vodňanech zvyklostí, že mouchy sedají na jevišti děvčatům na nosy. Posuďte sami:

1. *Ivaně si sedla masařka na nos, zrovna když měla říci něco hodně smutného. Diváci se začali smát. Ivana však vytáhla kapesník, fingo- vaně mouchu odehnala a s vážnou tváří dokončila výstup.“*

2. *„Dvě dívky se bavily o nové spolužačce, když jedné usedla moucha na nose. Prudký pohyb si nemohla dovolit, a proto si vše od mouchy musela nechat líbit. Moucha se nakonec umoudřila a odletěla. To bylo pro všechny vysvobození!“*

Prosíme děti ze Skumaforu, aby nám o té „muší záhadě“ napsaly a moc jim děkujeme za všechny milé dopisy a doufáme, že se určitě zúčastní naší **soutěže o nejkrásnější nesmysl**, stejně jako všechny ostatní děti ze souborů a kroužků.

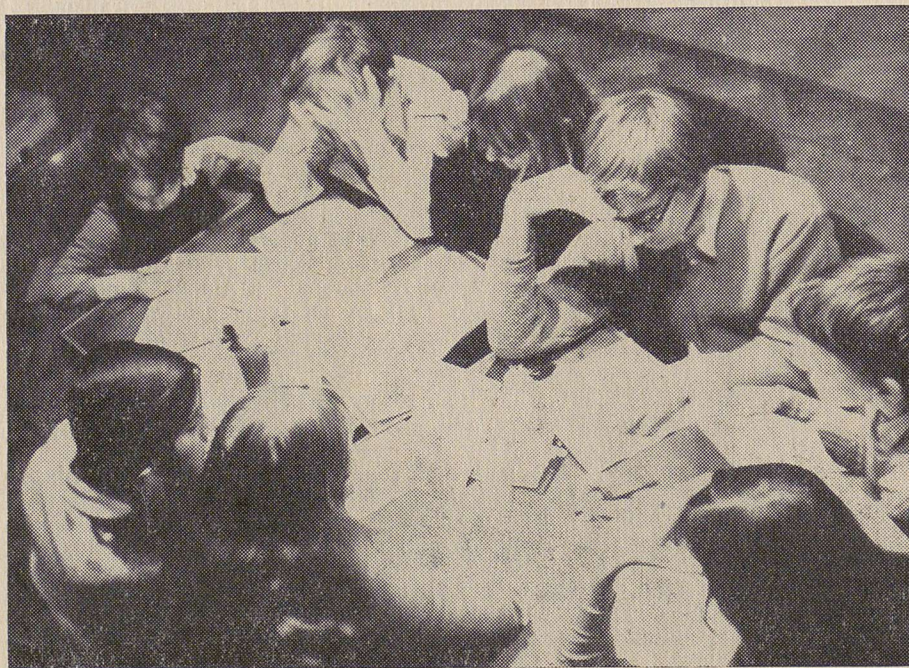
Dnes nám za Skumafor napsali: Helena Mikešová, Jarka Moravcová, Hana Mizerová, Olga Zlorníková, Marie Pirková, L. Pazderová, J. Strelec, Josef Plíva, a ještě jedna Hana [ta, která psala o soutěži o nejplesatějšího pána], která má podpis jako nějaký pan doktor, takže se nám její příjmení vůbec nepodařilo rozluštit.

jeho válečné tažení končí přátelskou partii u šachovnice. Kägä, která má ráda Tolleho, přestane být pyšná a panovačná. Tolle už také dávno poznal, že je princezna v jádru hodná a také se mu líbí. Básník Siwërsen zpívá závěrečnou píseň a všichni se dávají do tance. Žádná válka nebude!

Ano — princezna je docela obyčejná, rozmazlená holka, v jádru dobrá, kterou napraví citový vztah k Tollemu. Panovníci sousedních zemí se dohodnou, že je lépe žít v míru a přátelství než válčit. Etická hodnota hry je nesporná. Svěže a vtipně napsaný dialog, netradiční pojetí pohádkových postav s obyčejnými lidskými chybami — to všechno jsou předpoklady k vytvoření netradiční inscenace.

Přistoupíme-li k inscenaci hry jako k dětskému „hraní si“ na pohádku, pak mohou i role dospělých hrát starší děti (což v současné, vážně míněné hře, nelze!). Nebudeme je ovšem líčit na starce a nutit je k hlasovým deformacím. Stejně tak je možné (tam, kde nemá soubor dostatek chlapců), aby cínového vojáčka, rádce, zvěda — hrály dívky. Navíc tu máte možnost uplatnit více dětí v průvodu prince z Kočkodánie, jako sloužící v královském paláci a jako vojsko. To už podle toho, jak velký je váš soubor.

K pojetí postav, kostýmování a scéně píše v doslovu ke hře Karel Weinlich: „Chceme-li pohádku inscenovat netradičním způsobem, je nutno hlavní akcent položit na zesoučasnění postav, prostředí, kostýmů. Vznikne tím kontrast, z něhož pramení mnoho komického účinku... postavy jsou oblečeny podle nejnovější módy — s typickými charakterizačními náznaky, např. princezna Kägä v módních kalhotách s královským emblémem na svetru atd.“ Že dává takový přístup ke hře velkou možnost uplatnění dětských nápadů, to je zřejmé. A navíc, ubudou vám starosti, kde sehnat peníze na nákladné kostýmy a scénu. J. D.

CO HRÁT?

hoda. Na letním táboře vystoupila skupina dětí ze Švédska s pásmem lidových tanců a her. Uprostřed vystoupení se najednou z několika míst mezi diváky ozval radostný výkřik „KOLOTOČ!“ A opravdu, kolo-toč byl tady! Dal se rozšiřovat i zmenšovat podle počtu dětí, nezabral mnoho místa a byl velmi stabilní. Děti ve středu se postavily v těsném kroužku zády k sobě a upažily tak, že překřížily ruce se svým sousedem. Za tyto překřížené ruce se chytly děti na obvodu kruhu. Tak jsme ten kolotoč koupili. Byl to bezdevizový, výměnný obchod. Jako protihodnotu jsme nabídli jedno „Vrt sa dívča“.

Jistě, že tímto způsobem nelze realizovat vše — zvláště ne celovečerní divadelní hry. Při velké míře fantazie a přesvědčivém jednání dětí však takto můžeme úspěšně připravit kratší výstup, nebo recitační pásmo. Jednu velkou výhodu má tato „jako“ scéna — nestojí žádné peníze. Ovšem dětské obecenstvo se ošidit nedá. Nepřipravili-li jsme pro děti podívanou na bohaté kulisy, musí je dění na scéně upoutat tak, že ani nepostřehnou, že je jeviště prázdné. A to je ještě obtížnější, než vyrobit kostýmy, kulisy, rekvizity. Všechno zůstane jen na dětech, nemohou spoléhat na to, že zajímavá scéna navodí atmosféru, dokreslí situaci, upoutá pozornost. Jedině ony samy sdělují obecenstvu myšlenku, ony samy vytvářejí atmosféru. Takže se nedá říci, že bychom si touto zdánlivě nejjednodušší cestou ulehčili práci a snadno vyřešili všechny problémy. Ovšem čas, který jsme ušetřili na výrobě kulis, můžeme věnovat přímé práci s dětmi — a to je nadmíru užitečné.

V předcházejících číslech našeho časopísku jsme si povídali o tom, jak připravit jednoduché vystoupení pro školní besídku či oddílové shromáždění PO. Otiskli jsme jevištní úpravu kratičkých pohádek A. Mikuly a uvažovali jsme, jak s malými dětmi připravit recitační pásmo. V minulém čísle jsme se zamýšleli nad tím, kolik inspirací přináší dobře napsaná kniha pro děti. Mluvili jsme o knize Josefa Čapka „Povídejme si, děti“ a o tom, že ji můžeme nejen s dětmi číst a povídat si o ní, ale že situace z knihy můžeme použít jako podnět pro tvořivou dětskou hru, která se může stát i základem malého jevištního vystoupení. To všechno byla zamyšlení spíše pro malé kroužky, pro práci s hodně malými dětmi, pro ty, kteří začínají — nebo [jak je tomu v pionýrských oddílech] pro které je dramatická hra dětí jen doplňkem vlastní činnosti.

Stále častěji však kladou otázku „Co hrát?“ vedoucí souborů, které pracují již řadu let a mají větší počet členů různého stáří. „Naše děti si chtějí zahrát opravdickou hru. Poradte nám!“ — Není to jednoduché radit souborům, které neznáme. Velkou roli hraje složení souboru, vztah vedoucího i dětí k určitému žánru atd. V poslední době se velmi systematicky zabývá otázkami dramaturgie dětských souborů v rubrice „Naše tipy“ časopis Divadelní výchova. Ale aby to nevypadalo, že se chceme lehce zbavit obtížného úkolu (a také proto, že časopis DV určený osvětovým zařízením nemá každý vedoucí po ruce) přechtíme čas od času některou z her pro děti vydávaných nakladatelstvím DILIA (Celetná 25, Praha 1 - Staré Město) a bude-li se vám líbit, napíšeme vám o ní. Dnes to bude moderní pohádka Saši Lichého „Cínový voják“.

O princeznu Kägä se uchází princ anglický, španělský, francouzský a také princ ze sousedního království Korandu. Ale rozmazlená a rozverná Kägä si ze všech dělá jen legraci. Nápadníci teď odejdou a princ z Korandu se dokonce urazí, takže dojde k nepřátelství mezi královskými sousedy. Přichází také princ z exotické Kočkodánie s celým průvodem a vzácnými dary. Mezi dary je i cínový voják, který poslouchá na slovo. Umí pochodovat, klanět se i tasit zbraň. Veselému a dobromyslnému králi Olafu Dvacátému osmému se voják velice zalíbí. A když odmítnutý princ z Kočkodánie odjíždí i s vojákem, umane si král, že mu stejného musí vyrobit hračkařský mistr Krull.

Zvědavá Kägä uteče ze zámku a jde se podívat, jak mistr Krull pokračuje s výrobou vojáků. Tam pozná mistrova syna Tolleho. Chtěla by mu poroučet, jako všem v královském paláci. Ale na Tolleho princezny rozmary neplatí a rovnou jí řekne, že je protivná. Princezna to nechce přiznat, ale Tolle se jí líbí a tak si poroučí, že cínový voják má být podobný na něho. Když se mistru Krullovi nepodaří vyrobit voják, který by poslouchal a plnil úkoly, obléká (na radu básníka Silwërsena) do vojenské uniformy svého syna. Princezna po čase pozná, že cínový voják je živý Tolle, ale schválně se neprozradí, aby mu mohla dál poroučet. Ale také proto, že se jí líbí a že ho má ráda.

Mezitím chce vyhlásit panovník sousedního Korandu králi Olafovi válku za to, že princezna urazila a odmítla jeho syna. Král Olaf je hodný a mírumilovný a za nic nechce, aby ve válce umírali živí lidé. Chce proto, aby mistr Krulle vyrobil aspoň sto cínových vojáků, kteří by šli do války namísto lidí. Když mistr Krull prohlásí, že není schopen úkol splnit, navrhne básník Silwërsen válečnou lest. Sto obyčejných chlapků převlečenů za nepřemožitelné cínové vojáčky a předvedou velvyslanci sousední říše, aby ho zastrážili. Lest se podaří — navíc se z velvyslance vyklube sám převlečený sousední král Cyprián a celé

amatérští režiséři hodnoceni za ideový rozbor hry — přípravný půdorys pro vybranou ukázkou a za praktické naaranžování zvolené krátké ukázkou ze hry Deník Anny Frankové. Školení v této formě je přijímáno všemi účastníky kladně a je v hojném počtu navštěvováno.

V roce 1973, po skončení tohoto školení, počítá naše zařízení s dalším kursem pro vyspělé režiséry. Bude se

pracovat na tématech: a) dramaturgická analýza textu, otázky aktualizace, ideové účinnosti režijního záměru; b) práce herce na roli, rozbor postavy, psychologie práce s hercem, technické problémy herecké práce, systém Stanislavského a práce s hercem. Okresní kulturní středisko nezapomíná ani na režiséry začínající, pro které hodlá v příštím roce uskutečnit školení Základy režijní a organizač-

ní práce souboru. Počítá se s tématy: a) dramaturgická výchova — b) zkušenosti z organizace práce v souboru — c) režisér čte hru, připravuje půdorys scény a aranžuje. Podobné kurzy na příští rok připravuje OKS i pro herce, scénografy a maskéry. Rovněž budou, jako každým rokem, zajišťována vnitrosouborová školení přímo při studiu divadelní hry v souborech.

K. KŘEPELKA

tip pro vás

Nevyčerpatelnou studnici námětů jsou pro tvůrce dětského divadla klasické pohádky. Autoři — jedni s větším, jiní s menším zdarem — se snaží přenést hrdiny ze zažloutlých stránek na jeviště. Kalkulují většinou s vděčným dětským divákem, se zaručeným úspěchem, který oživlý známý hrdina a hrdinka budou mít. A tak jsme často svědky neumělých dramatizací a nejedna z nich zabloudí čas od času i na redakční stůl DÍLA.

Nestává se však často, aby sem přišlo dílo, které sice vychází z klasické předlohy, ale je samostatnou tvůrčí prací, jako je tomu v případě Jana Jílka a jeho hry **O Šípkové Růžence**. Dala by se nazvat variací na známé téma. Přináší však tolik nových pohledů a situací, je v ní skryta působivá a s fantazií utvořená metafora, již zcela ocenil dospělý divák, který na tomto představení není odkázán k trpitelskému rodičovskému doprovodu. Růženku tu neosobozuje jeden jediný princ. Růženka je snem otce, který se příliš brzo vzdal a nedošel k cíli, ale stává se skutečností pro jeho syna, který vytrvá v těžkém boji a umí „až k smrti milovat“. Tato zatím poslední Jílkova dramatická práce se řadí k tomu nejlepšímu, co jako autor her pro děti vytvořil. Ukázkou z ní přinesla prosincová Amatérská scéna.

Jürgen Fricke z Německé demokratické republiky je autorem kriminální hry **Druhá tvář** (přel. Jan Procházka), zabývající se stále politicky i morálně aktuálním tématem nacistické zločinnosti za druhé světové války a jejími doznávajícími následky v současné NSR. Od vraždy významného chirurga vedou k pachatelé cesty staré dvacet let. Hra má nesporně napínavý děj a o její úspěšné představení se může pokusit i méně zkušený soubor (5 mužů, 3 ženy; dekorace: pokoj).

Pro kolektiv již zkušený v konverzačních hrách, majm komediálního charakteru, a hledající vždy spíše mezi dramaturgickými novinkami, vybíráme tak trochu sci-fi komedii známého italského dramatika Aldo Nocolaje **Černí jako kanáři** (přel. Jan Makarius). Jak je psáno na začátku hned pod osobami: „Děj se odehrává v městě Cavernu, kdekoli v země-

kouli. Dnes... anebo raději zítra. Až po nás.“ Všude samé sklo a železobeton, stromy a květiny z umělých hmot, význační jedinci z umělých líhů apod. Uprostřed tohoto světa jedna podivínská a starostavsky založená vdova, pěstující opravdové květiny i kanáry, a nový horlivý, i když ne nejmladší, policejní komisař, rovněž vdovec, trpící vědomím, že ta nejpřepychovější věznice, jakou kdy viděl, jeze prázdnou. I komisař má ovšem poněkud zastaralé představy o kriminalitě — zločinnost v tomto světě je jaksi nepostižitelná starými zákony... (6 mužů, 4 ženy; dekorace: náznaková). Budou-li mít mnohdy zdlouhavější dialogy v inscenaci patřičné tempo, bude mít Nicolajova originální hra u diváků jistě úspěch a pobaví je. Navíc není devizově vázaná. hš

★

Aldo Nicolaj: Černí jako kanáři

IRENEO: *Pro pacienty s duševní poruchou a s problémy v oblasti jednání neznám nic lepšího než psaní*

anonymních dopisů. Uvolňuje to depresi, hašteřivost, bolesti hlavy, hučení v uších, nespavost, různé stavy poruchy mysli a vyvolává úlevu při poruchách povahy sexuálních... (Vysvětluje Pietrovi) Jinak ovšem žádný příjemce nevěnuje obzahu anonymů pozornost.

Jürgen Fricke: Druhá tvář

BACH: ... Byl jste od roku devatenáct set čtyřicet čtyři asistentem doktora Kellera. Přivedl jste mu tehdy k plastické operaci tři esesmany pod záminkou, že jsou to komunisté. Jeden z nich byl Robert Schacht. Keller je operoval, pak přišel na váš podvod a vyhodil vás. Měl jste strach, že by vás po pětačtyřicátém mohl udat a změnil jste jméno. Mimoto jste ho vydíral, že ho označíte jako původce těch operací! Keller mlčel a ztratil vás z dohledu. Mlčel, dokud se před několika týdny nedozvěděl, že jeden z operovaných je Robert Schacht, vrah jeho ženy...

NOSITELÉ ZLATÉHO TYLA

Divadelní soubor ZK ROH Pal Magneton Kroměříž se s úspěchem zúčastnil celostátního 42. Jiráskova Hronova se hrou Karla Čapka Matka. Ludmila Čápková získala cenu za ženský herecký výkon v roli Matky, byla oceněna režijní práce Jaroslava Hynka a výtvarná a technická složka inscenace. Dva členové tohoto souboru byli v roce 1972 vyznamenáni čestnými odznaky J. K. Tyla. Byla to právě Ludmila Čápková a dále Ludvík Tvarůžek.

Jaký je ochotnický profil Ludmily Čápkové?

Patří mezi základní kádr herců divadelního souboru. Od obnovení činnosti ochotnického divadla v roce 1953 nebylo inscenace, které by se aktivně nezúčastnila. Uvedeme-li, že absolvovala přes 200 představení ve 26 inscenacích, hovoří jistě trochu strohá čísla za všechny komentáře. Představují 19 let dobrovolné práce v divadelním souboru — režijní práci na třech inscenacích, řadu vystoupení

v divadle poezie i jednotlivá recitační vystoupení při různých významných příležitostech, vytvoření několika rolí v operetách, které uvedlo Hanácké orchestrální sdružení. Za řadu vynikajících rolí dostala L. Čápková na různých přehlídkách a soutěžích mnoho cen za nejlepší herecký výkon. Kromě této práce, která je náročná na osobní volno, pomohla L. Čápková několika členům divadelního souboru v přípravě na přijímací zkoušky na AMU, jmenujme např. Janu Andresíkovou, Věru Vlčkovou nebo Janu Gazdíkovou, které dnes úspěšně pracují v profesionálním divadle.

Byly zde jmenovány tři základní profese její činnosti. Avšak i jinak Ludmila Čápková je — počínaje úpravou kostýmů a vlásenek a líčením herců konče — vždy ochotna pomoci.

Ludvík Tvarůžek pracuje v divadle již od roku 1945, kdy byl členem profesionální scény Hanáckého divadla v Kromě-

říží. Od roku 1953 pracuje v divadelním souboru Pal Magneton, patří rovněž k základnímu kádru herců a byl obsazen téměř ve všech uskutečněných inscenacích. Vitální herectví, které bylo zatím realizováno převážně v oblasti komedie, dosahuje velkého ohlasu nejen u kroměřížského obecnictva, ale i na zájezdech do okolních vesnic a měst, u porot při přehlídkách v rámci okresu a kraje. Největší ohlas však sklízí na zájezdech na vesnici, kde svým hereckým projevem strhává obecnictvo. Svým bodrým humorem vytváří v souboru dobrou náladu a atmosféru, bez které by ochotnická tvorba nebyla vůbec možná.

Téměř celých 19 let pracuje jako předseda divadelního souboru, což není funkce nejjednodušší. Ludvík Tvarůžek má značný podíl na pochopení zřizovatele pro práci a potřeby divadelního souboru.

Kamila Ševčíková zdědila lásku k divadlu od svých rodičů, kteří byli činní v ochotnickém kroužku již po první světové válce. Působila v divadelním souboru Sokol a Sušil až do roku 1942, kdy byla zatčena gestapem. Po válce od r. 1946 začala pracovat v Divadle 6. května v Holešově. Pod vedením režiséra Šrámka hrála menší i větší role, později sama režírovala hlavně dětská představení. Od roku 1960 je členkou výboru souboru. Nadšení pro amatérské divadlo má celá rodina Ševčíkových – v Divadle 6. května pracuje rovněž manžel a obě dcery Kamily Ševčíkové.

V roce 1970 vytvořila K. Ševčíková hlavní postavu ve hře M. D. Rettigová A. Jiráka, s kterou Divadlo 6. května úspěšně reprezentovalo kroměřížský okres na oblastní přehlídce divadelních souborů v Broumově.

Jako v minulosti tak i nadále chce s. Ševčíková pracovat v souboru co nejintenzivněji a vychovávat mladé členy, aby tradice holešovského divadla byla i nadále zachována. **sl**

● Alfred Přidal, to je jméno, spjaté nerozlučně s ochotnickým divadlem Přerova, Moravy, celé naší republiky. Nejednou měl náš časopis příležitost podrobněji hodnotit nejen jeho inscenace, ale celý význam tohoto vynikajícího amatérského režiséra a jeho celoživotního díla. Alfred Přidal zemřel po těžké nemoci 8. listopadu 1972 ve věku 76 let.

● Po více než dvouleté pauze začal opět vycházet Zpravodaj divadelních souborů v okrese Cheb. Redakci řídí Mir. Hedánek, člen Západočeského divadla, externí pracovník OKS. Přijme staronovému časopisu, aby uskutečnil, co si úvodním článkem předsevzal: být nejen informátorem, ale „něčím, čemu by se dalo říkat časopis“.

KONSTANTIN BIEBL:

KDYŽ ODCHÁZÍ MLÁDÍ

(JOSEFU HOROVI)

*Když odchází mládí jako v dálce hřmění
Roste naše láska a roste naše snění*

*V zahradě která se skrývá za víčky
Popelka zkouší své atlasové střeвиčky*

*A jasmín rozsypal svou smrtonosnou běl
Na cestě kudy za ní básník šel*

*Když hučel splav když chvěl se každý list
Tolik je tu stínů a těch poraněných míst*

*To odchází mládí jako v dálce hřmění
A roste naše láska a roste naše snění*

CO JE A CO NENÍ UMĚLECKÝ PŘEDNES

Ještě první čtvrtina našeho století měla jako hlavní prostředek hromadného sdělení tisk. Možná, že se jeho vedoucí postavení ještě udrželo, nevím. Ale spíše už spojené síly rozhlasu, zvukového filmu a televize převážily situaci ve prospěch **sdělení zvukem**, lépe řečeno **hlasem**. Zajímavé na tom je, že se vracíme do situace, jaká už tu byla. A mnoho století: až do vynálezu knihtisku (vylepšeného později na novinovou rotačku) a do obecného rozšíření gramotnosti.

V každém případě mezivládí tištěného sdělení způsobilo, že dnes mluvené projevy téměř ve 100 % případů **převádíme** z písemného záznamu. Rozumí se mimo běžnou denní konverzaci. Hlasem se uskutečňuje ze psané podoby sdělení zpráv v rozhlase i televizi, projevů a diskusních příspěvků na schůzích a konferencích, monologu herce, výkladu učitele i prokurátorovy obžaloby.

A vznikají nám problémy.

První z nich: co je a co není umělecký přednes. Dáváme tentokrát úmyslně přednost tomuto označení před termínem recitace, jinak kratším a operativnějším, přičemž je nutno přiznat, že i adjektivum „umělecký“ často zůstane nepovšimnuto.

Přednes nebo přečtení textu ještě nemusejí mít nic společného s **uměním** přednesu. Lépe řečeno mají společný právě jen hlas. Ale vše ostat-

ní... Srovnajte si tento problém s podobným: film. Je to způsob fixování obrazu skutečnosti v jejím pohybu a proměně. Ale vůbec to nemusí být umění. Uměním je **umělecký** film. Film, jehož způsob zpracování má určité zvláštní vlastnosti. A rozhodují tyto vlastnosti zpracování, nikoli vlastnosti věci, na které obrací kamera pozornost. Takže ani film o umění není uměleckým filmem (ale nejpravděpodobněji filmem dokumentárním). Řeknete: To je přece samozřejmé! Ale: nesetkali jste se s recitátory a recitátorkami, kteří a které s větší či menší ochotou propůjčovali svůj hlas textu básníků, převáděli jejich psané hlásky na svoje hlásky vyslovované, trpně a bez osobního přínosu, avšak přesvědčení, že text básně činí z jejich projevu umění? Někdy i lidé, jimž je mluvení profesí (učitelé, referenti atp.), nabízejí svoji radu mladým adeptům recitačního umění. Mohou jim bezesporu v mnohém (zvláště v technice řeči) poradit a pomoci. Ale zbývá mnoho otázek, kde jejich zkušenost nestačí. Neboť **ne každý, kdo umí mluvit, umí recitovat**.

Druhý problém: Na co jsme v umění přednesu připraveni a na co ne. Škola nás učí mateřskému jazyku. Zvláště pečlivě pravopisu, pak tvarosloví, méně větné skladbě, málo stylistice a mluvě, zvukovému tvaru mateřštiny už vůbec ne.

Teprve praxe nás usvědčí, co všechno v mluvním projevu neovládáme. Anebo co ovládáme v běžné konverzaci, ale z nějakého důvodu bezděčně v záměrném a podle psaného textu připraveném projevu říkáme neobvykle, kostrbatě, křečovitě, nepřirozeně.

Na rozdíl od umění přednesu, kde o odvážlivce není nouze, jistě nenapadne nikoho, komu pod prstem drnkla struna kytary, že umí hrát. Mluvené obory mají v tomhle smůlu a umělecký mluvní projev je na tom nejhůř. Jakoby měl vystačit s několika nejistými poučkami, např. že v posledním slově věty před tečkou klesneme hlasem. Podívejme se na Bieblovu báseň! Co si počne naše školní pravidlo s básní bez interpunkce?

Ale snad bychom mohli interpunkci doplnit. Např. „Tolik je tu stínů a těch poraněných míst“, tj. osmý verš básně považovat za samostatnou větu. Zkuste si ji přečíst nahlas. A pak se pokuste navázat 9. verš „To odchází mládí...“ Troufám si pochybovat, že se vám podaří na konci 8. verše „klesnout hlasem“. Různorodost a šíře

představy navozuje jiné řešení. Tím spíše, budeme-li i 9. verš chápat jako samostatnou větu.

Nebo další zajímavé otázky a úkoly: Zkuste si Bieblovu báseň sami rozdělit interpunkcí! Nedělejte jen jednu variantu, ale rozmyslete si všechny možnosti! Rozluštěte si po svém problém, zda třetím veršem končí první či druhá věta textu! Přitom už nevystačí se zkusem metodou, ale budete muset přivolat na pomoc představu, své vidění, své vlastní pocity a zážitky. A právě tady, kde se neobejdete bez osobního vkladu do řešení hlasové realizace textu, právě tady začíná recitační umění. Protože nám básník odepřel vodítko interpunkce, nemůžeme zacházet s textem jak jsme zvyklí třeba s novinovou zprávou: totiž řídit se interpunkčními směřovkami a bezpečně podle nich projít vyznačenou dráhu, to znamená bez obtíží formálně převést písemnou verzi do podoby hlasově realizované. Básník nás donutil sledovat nikoli text, ale představu, kterou text vyjadřuje. Rekonstruovat ji, vyvolat (jak je v silách naší vlastní zkušenosti a

obrazotvornosti) a podle toho samostatně organizovat pořádek v řadě nerozčleněných slov. Ale až dokončíte tuhle práci, zjistíte sami, že i nejpěchlivěji a nejpřesvědčivěji doložená interpunkce se vám nakonec v básni začne zdát příliš jednoznačná budete si přát, aby byla jaksi méně zřetelná... a pochopíte, proč básník úmyslně interpunkci nezaznamenal.

V tom, jak jste si zorganizovali text jasnými předěly, a v tom, jak jste pocítili náhle, že jasnost, zřetelnost těchto předělů je pro Bieblovu báseň přílišná, je počátek proniknutí do textu tak, jak je toho zapotřebí recitátoru. Tak, aby se text spojil s jeho vlastní vnitřní zkušeností a představou a jeho důvěrné prověření se mohlo stát základem pro koncepci umělecké realizace.

Protože umělecký přednes může mít mnoho tváří. Jen jednu ne: nikdy **nemůže mít neosobní tvář**. Naopak, vždycky především bude (úmyslně nebo bezděčně) odrážet především rysy svého interpreta.

VÍTĚZSLAVA ŠRÁMKOVÁ

MALÁ GALERIE RECITÁTORŮ

Hana Tesařová, studentka gymnasia ze Strakonice, se na národní přehlídce recitátorů a recitačních kolektivů – Wolkrově Prostějově – objevila poprvé roku 1971. A hned získala první místo ve své kategorii, na Moravském festivalu poezie ve Valašském Meziříčí se umístila jako čtvrtá. V minulém roce se situace obrátila: s Hrubínovou básní *Dřevo* se listím odívá zvítězila v krajské soutěži a na WP obsadila 3. místo. Ve Valašském Meziříčí byla první. Od 9. třídy ZDS

pracuje v divadle poezie při Okresní lidové knihovně ve Strakonici, jehož vedoucím je Karel Koželuh. Ráda recituje Fr. Šrámka a Fr. Hrubína, má příjemný hluboký hlas, a pokud svému projevu přidá na niternosti, i značné vyhlídky do budoucna. Její práce není nárazová: celoročně pracuje v souboru, pravidelně vystupuje na koncertech Nocturen a vernisážích výstav pořádaných v renesanční síni Jelenka strakonického hradu.

AKTIV O PROBLEMATICE AMATÉRSKÉHO UMĚLECKÉHO PŘEDNESU

Na sklonku loňského roku svolal Ústav pro kulturně výchovnou činnost do Prahy národní aktiv o problematice amatérského uměleckého přednesu – jeden z oborových aktivů, které se postupně uskutečňují ve všech oblastech zájmové umělecké činnosti a navazují tak na Národní konferenci ZUČ z r. 1971, aby přispěly k poznání a zhodnocení současného stavu oboru, vytyčily perspektivu dalšího rozvoje a doporučily operativní opatření, která tu mohou prospět. Na aktivu se sešlo na čtyřicet účastníků – recitátorů, vedoucích kolektivů uměleckého přednesu, pracovníků krajských a okresních kulturních středisek, profesorů z pedagogických fakult. Díky dobré a důkladné přípravě aktivu (podkladový materiál, který zhuštěně a velmi účelně informoval o faktech vývoje amatérského uměleckého přednesu od r. 1945 a trendech jeho vývoje) a díky aktivitě všech zúčastněných podal aktiv bilanci závažných problémů, které je třeba řešit, i bilanci úspěchů, kterých se již v některých krajích a okresech dosáhlo. Jednání aktivu vycházelo z pojetí výrazné společenské funkce re-

citace – nejen vnější, vzhledem k posluchačům přednesu, ale i vnitřní: na tvorbě přednesu se podílí nutně osobnost recitátora – a tvůrčím úsilím o recitační výstavbu textu je samozřejmě ovlivňována osobnost přednášeče. Velmi úzce se tu tedy prolíná snaha o rozvoj recitace jako umění se snahou o rozvíjení tvořivosti člověka vůbec. Jde jen o to, aby pro recitaci, která patří k nejzastoupenějším oborům zájmové umělecké činnosti a která zasahuje především mládež, byly vytvořeny optimální podmínky; je to zájem celospolečenský. K tomu také směřovala bohatá výměna zkušeností a názorů. Mnoho tu může škola a orgány školské správy; mnoho znamená aktivita recitátorů, souborů a studií uměleckého přednesu, setkání se s citlivým porozuměním pořadatelských složek, které by měly plně umožnit jednak odbornou výchovu v tomto směru, jednak plnější využití výsledků práce, zvláště špičkových recitátorů, srovnatelných s profesionálními hledisky. Aktiv naznačil cesty, po kterých k řešení problémů oboru jít; bude teď záležet na tom, kdy a jak se po nich vykoučí.

CESTA K DOMOVU

(Poprvé provedeno v pražském Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého)

Osoby:

Klíma
Klímová
Lída, jejich dcera
Hora
Holá
Suchánek
Fialová
Vlasta, její dcera
Pepa, synovec Fialové
Doktor
Sestra
Kluk

PRVNÍ ČÁST

Děj se odehrává za zadním schodištěm starého zámku. Ve zdi je velké gotické okno. Stolek a několik židlí. Po straně je zavěšena na stromě houpačka. Dál už jen park. Občas hra na klavír během první i druhé poloviny. Chvillemi se ozve motor přijíždějícího auta nebo motorky. Je červencové nedělní odpoledne.

HOLÁ
(drží dvě přadena vlny) Takový krásný barvičky. Modrá a žlutá. Tak kterou byste dal Kájovi — a kterou Janičce?

SUCHÁNEK
(luští křížovku) Ale to máte jedno.

HOLÁ
Kluk by měl mít modrou.

SUCHÁNEK
Tak bude mít modrou. Římská bohyně na tří!

HOLÁ
Jakou?

SUCHÁNEK
OPS! (motor přijíždějícího auta) Něco jede.

HOLÁ
Ale slušela by mu líp žlutá, pane Suchánek.

SUCHÁNEK
Tak mu dejte žlutou.

HOLÁ
Žlutou. Tu by hned zašpinil.

SUCHÁNEK
Bílý Fiat... to je mladý Ambrož se synem. — Hezká barva...

HOLÁ
Ale hned se zašpiní.

SUCHÁNEK
To víte, bílá je bílá...

HOLÁ
Jaká bílá? Já mám přece žlutou.

SUCHÁNEK
Proboha, paní Holá! Já to nedoluštím! (vejde Doktor)

SUCHÁNEK—HOLÁ
Dobrý den, pane doktore.

HOLÁ
Ta modrá je trochu smutná.

SUCHÁNEK
S váma už to není k vydržení!

DOKTOR
Copak se stalo?

HOLÁ
Představte si, pane doktor...
SUCHÁNEK

Pan doktor má jiné starosti. Ten vám určitě bude radit!

DOKTOR

Potřebujete něco?

SUCHÁNEK

Ta si pořád vymyšlí! (odejde)

HOLÁ

Kam jdete, pane Suchánek? — Dědek jeden nevrle!

DOKTOR

(jde k houpačce) Kdo ji udělal?

HOLÁ

Suchánek. Dobrý, víďte? — Přijede mi vnučka s dětma, pane doktore. — Co říkáte těm barvičkám?

KLUK

(vběhne) Děda je už zpátky?

HOLÁ

Ještě ne — a to je tam od svítání.

KLUK

Mám tam jít za ním? Neříkal nic.

HOLÁ

Nic neříkal.

KLUK

Dobrý den.

DOKTOR

Poslyš, kamaráde... To musíte na ty ryby chodit až pod mlýn?

KLUK

Když tam nejvíce berou. Tam jsou kusy jako klacek.

DOKTOR

Jako klacek?

KLUK

No, to říká děda. (zvuk přijíždějící motorky)

DOKTOR

A to leze pan Hora přes ty balvany?

KLUK

Copak by se tam jinak dostal? — Tak já klušu. (odběhne)

HOLÁ

Že si ten kluk nedá pokoj! Hora na něj vrčí jako pes, ale on je mu pořád v patách. —

Fialová nespala celou noc. Neměl byste jí dát něco na spaní?

DOKTOR

(pozoruje silnici za zámkem) Přijela červená helma...

HOLÁ

Pořád se převalovala, rozsvícela...

DOKTOR

Je rozrušená.

HOLÁ

Já se v jednom kuse budila. Mám lehký spání. Kdybyste ji předepsal třeba Noxyron, tak by spala dobře. A já taky, ne?

— Neměla bych sem dát ubrus? Co myslíte? Kdopak to přijel?

DOKTOR

Lída.

HOLÁ

Kdo?

DOKTOR

(hlasitě) Dcera Klímových.

HOLÁ

Na motorce?

LÍDA

(vejde, má texasky a motoristickou helmu) Dneska je na silnici všechno, co má kola!

Dobrý den! — Paní Holá, vy jste vystrojená — jako na svatbu.

HOLÁ

Přijedou mi pravnoučata...

DOKTOR

Hezkou neděli!

LÍDA

Dobrý den, pane doktore.

HOLÁ

Kdybyste byla bez dětí, prosím... Ale taková motorka...

LÍDA

Zase jsem přijela jako šupák! Copak můžu jezdit na motorce v sukni? Až uvidí, že jsem přijela bez dětí...

DOKTOR

Proč jste neprijela vlakem?

LÍDA

Vlakem bych to nestihla. A s dětma jezdit pořád nemůžu. Cesta, obědy, limonády — to by mne ty návštěvy přišly trochu drahé. Kde jsou naši?

DOKTOR

V parku. Už jste se nemohla dočkat? (Lída si sedne na houpačku)

HOLÁ

(Lídě) Nejste na ni těžká?

LÍDA

Sundám si helmu. Či to byl nápad?

HOLÁ

Suchánka. Hora je na rybách...

LÍDA

Takže je všechno při starém, ne?

HOLÁ

Vyvrknul si kotník, ale na ryby jít musel. Paní Lído, kterou barvu byste dala klukovi — a kterou holčičce? Ta modrá je smutná, ale žlutá se bude zase brzo špinit.

LÍDA

Tak udělejte svetry pruhované. Široké a úzké pruhy. To se teď nosí.

HOLÁ

To je nápad!

DOKTOR

Měla byste to jít povědět panu Suchánkovi.

HOLÁ

Víďte, na to by, dědek jeden, nepřišel!

DOKTOR

(Lídě) Jak jste se měla?

HOLÁ

Že bych si vypůjčila od Hovorky transistor?

DOKTOR

Raději ne.

HOLÁ

Máte pravdu. Tam je samej big-beat — a nálada bude asi houslová... (odejde)

LÍDA

Jaká bude nálada?

DOKTOR

Houslová. Další neznámý výraz paní Holé.

LÍDA

Co se tady chystá?

DOKTOR

Fialové přijede dcera.

LÍDA

Konečně!

DOKTOR

Včera přišel telegram z Paříže... (Lída)

LÍDA

Co Fialová?

DOKTOR

Dvacet let čekala a teď se nemůže dočkat, až s ní půjde ke svému kaštanu v zadu u jezírka. Ale cukr stoupá — a srdce...

LÍDA

Hora by řekl: „ta morseovka už nejde vůbec rozluštit.“ — Těšil jsem se na vás celý týden...

HOLÁ
(vejde a nese ubrus, který dává na stolek) Hned to tady bude útulnější. Ještě by to chtělo kytku, nemyslíte?
DOKTOR
(s pohledem na Lídu) Ano. Ano, kytku by to chtělo.
HOLÁ
(Lídě) Všimla jste si těch židliček? To všechno nalakoval Suchánek. Ty lavičky před zámekem taky. Ještě se chce pustit do zábradlí v prvním patře... A je to tady jako doma...
DOKTOR
Jako doma. Ještě tu kytku.
HOLÁ
Máte pravdu, kytku by to chtělo. (odejde)
LÍDA
Když jsem přijela poprvé sem, připadalo mi to tady jako v Šangri-La, v údolí Modrého Měsíce. Prošla jsem branou. Klavír, ticho, čas se zastavil.
DOKTOR
Ano, hezky tady je. Občas.
LÍDA
Staré stromy v parku, všechno v květu.
DOKTOR
Občas taky prší...
LÍDA
Neříkejte!
DOKTOR
A v zímě sněží...
LÍDA
Opravdu?
DOKTOR
Vítr fičí v komíně a skuhrá o smutku a stárí.
LÍDA
Ve všem vidíte to horší. Proč neřeknete třeba: Meluzína zpívá o stříbrném jíní na starých jabloních...
DOKTOR
Co byste chtěla? Venkovský doktor... Jak jste se měla?
LÍDA
Líp už to nešlo.
DOKTOR
Stalo se něco?
LÍDA
Celkem nic. Přišel mi dopis od bratra. První po pěti letech.
DOKTOR
Vaši rodiče budou mít radost.
LÍDA
Myslíte?
HOLÁ
(vejde a nese květiny ve váze) Vždycky jsem mívala kytky na stole. Pruhované svíčky... to je nápad! — Suchánek se nevrátil? Dědek jeden paličatej! (odejde)
LÍDA
Bratr se ptá, jestli už tady kvetou jabloně...
DOKTOR
Šťastí, že tu mají vás.
LÍDA
Mne? Tenkrát, když odjel, odešli taky.
DOKTOR
Co je v tom dopise?
LÍDA
Bože, tady je krásně...
DOKTOR
Klavír. Ticho. Čas se zastavil — nechtěla jste dodat? Kdepak, Lído, to není to, co si představujete. Tady se dělá konečné vyúčtování... má dát — dal.

LÍDA
Stáří znamená klid, dovede se vyrovnat...
DOKTOR
Žijí tu den ze dne. Od jídla k spánku. Nic jim tu nechybí. Jen občas je napadne — některé — proč jsem vlastně tady? Vrátit se... vrátit se zpátky...
LÍDA
Já bych tu mohla žít...
DOKTOR
Teď!
LÍDA
Mít na všechno čas...
DOKTOR
Teď! Za takových třicet let...! Teď tady odpočíváte... ale žít tady, do smrti! Za 14 dní byste se ukousala nudou. V zadním křídle je to jiné. Tam se čas skutečně zastavil. Nezáleží na tom, který je den, který týden. Nikdo nikam nespíchá. Tam je ta vaše Šangri-La. — Nemohla jste pro rodiče něco udělat?
LÍDA
Co? Byt dostali, ale prodali ho. Věř, že jsou tady na krátkou dobu. Copak to nevíte? — Kdo přiveze Vlastu?
DOKTOR
Váš první manžel.
LÍDA
Můj první...
DOKTOR
Je to jediný příbuzný paní Fialové.
LÍDA
Takže z té příjemné neděle nebude nic!
DOKTOR
S jeho tetou vycházíte dobře...
LÍDA
Bývala na mě hodná.
DOKTOR
S tím jste přece musela počítat, že se tady jednou uvidíte. Třeba se změnil...
LÍDA
Kvůli němu je teta tady.
DOKTOR
Vaši rodiče jsou tady také.
LÍDA
Jezdil sem v sobotu, aby se mi vyhnul!
DOKTOR
Nesmíte to dramatizovat. Žijete přece v Praze. Měla jste dost příležitostí zapomenout.
LÍDA
Pochopitelně. Jsem samá společnost...!
DOKTOR
Mohla byste žít někde jinde?
LÍDA
Těžko. — Vám tady něco chybí?
DOKTOR
Ne. Ne, ale občas si říkám... Kolik času mně ještě zbývá...? Pak se podívám kolem a...
LÍDA
Vám tohle nestačí? Proboha, jifí, co ještě hledáte?
DOKTOR
Co hledáte vy? Vám to snad stačí?
SESTRA
(vejde) Promiňte. (Lídě) Pan Hora volal ze mlýna. Prosí vás, jestli byste pro něj nezajela...

Květa Třebická, jejíž hra Cesta k domovu vznikla ve spolupráci s Realistickým divadlem, má za sebou řadu překladů divadelních her z italštiny. Je autorkou dětské knížky Koniček Křída a připravuje sbírku rybářských povídek pod názvem Ryba a já. Pro Čs. televizi píše hru a pro Realistické divadlo další předlohu s tematikou rodičovství a opuštěných dětí.

LÍDA
Já? Pro Horu?
HOLÁ
(vešla se Sestrou, Sestrě) Představte si, dva pruhované svíčky...
SESTRA
(Lídě) ... má něco s nohou. Viděl vás přijet. (Holé) Slíbila jste paní Fialové, že jí uděláte k obědu toho lína, co chytil včera pan Hora...
HOLÁ
Copak jsem zapomněla? Udělám ho na másle.
DOKTOR
Dojedu pro něj sám.
SESTRA
Ale, pane doktore...
HOLÁ
Kam chcete jet?
SESTRA
(hlasitě) Pro pana Horu k řece.
Má něco s nohou.
HOLÁ
Já mu to říkal! Já mu říkala, aby seděl doma. Já mu to říkala.
SESTRA
Snad bych mohla jet já...
DOKTOR
Není potřebí, sestro. (Lídě) Můžu si půjčit váš motocykl?

HOLÁ
Na motorku si Hora nesesedne.
LÍDA
Je trochu rozhašená! (vejde Suchánek)
HOLÁ
Taková motorka je v příkopu na to tata.
LÍDA
Potřebuje roztlačit, jde tam špatně jednička.
DOKTOR
Děkuji. (odejde)
LÍDA
Pozor na brzdu! Nezabírá...
SESTRA
A to jede s kopce dolů!
SUCHÁNEK
(Lídě) Proboha, proč mu to půjčujete?
HOLÁ
Jede pro Horu.
SUCHÁNEK
Proč?
SESTRA
Bolí ho noha. (Lídě) Podívám se vám na to. Máte náradí?
LÍDA
Kluci ho někým zašantročili. Divím se, že to vůbec jezdí.
SUCHÁNEK
Divit se můžete, ale půjčovat jste mu to neměla (odejde)

SESTRA
Vezmu si svoje! (zvuk rozjíz-
dějící se motorky)
LÍDA
Ono mu to chytlo!
HOLÁ
(Sestře) Co vy všechno neumíte?
Na varhany hraje jako anděl.
Motorku opravíte... onehdy
jsem vás viděla jet na poštu...
prachu jako ve mlejnicích...
SUCHÁNEK
(vejde) Jel jako závodník!
LÍDA
Proč nejste v Praze, pane Suchánek?
HOLÁ
(ukazuje Sestře ubrus a vázu s
květinami) Pěkný je to, ne?
SUCHÁNEK
Až příští neděli. Nějak jsem
moc kouřil a finančně mi to
nevyšlo.
SESTRA
Ano, paní Holá, jako doma!
(odejde)
LÍDA
Tak příští neděli vyrazíte...
SUCHÁNEK
To víte, že vyrazím. Na oběd
do Zlatý studně...
LÍDA
Do Zlaté studně?
SUCHÁNEK
Co je na tom divného?
LÍDA
Nic...
SUCHÁNEK
Na pivečko k Tomášovi... A
potom na Petřín! Je to pěkný
vidět těch sto věží pod sebou.
Teď to tam určitě všechno kve-
te...
HOLÁ
Tady to kvete taky — a nemu-
sím jezdit na Petřín. — Koli-
krát jsem mu říkala: vezměte
mě sebou... Ale kdepak!
LÍDA
Nedá se nic dělat, paní Holá,
musíte se tam vypravit sama.
SUCHÁNEK
Jen vystoupím z vlaku — a už
jsem o takovejch čtyřicet roků
mladší!
HOLÁ
O kolik?
SUCHÁNEK
(hlasitě) O čtyřicet!
HOLÁ
Že se nestydíte!
SUCHÁNEK
Klobouk si nasadím takhle,
hůlku dám semhle... „Praha
je mládenců ráj...“
HOLÁ
Já se mu přebírám s borůvkama,
aby dostal ve sběrně za první
jakost...
SUCHÁNEK
A kdo vám drží celou zimu
přadena? Co?! Ruce mám dře-
věné — a ona si svinuje klu-
bíčka!
HOLÁ
Však vy byste mi je nedržel,
kdybyste měl co na práci! —
Až já se jednou do té Prahy
vypravím, věřte mi, že tam ur-
čitě nepojedu s váma. Jsou
tady pohlednější.
SUCHÁNEK
Pohlednější! — Snad ne Vobor-
ník? Klepe se jak sulc.

HOLÁ
Přeháníte.
SUCHÁNEK
A nebo Vejvoda? Dříve pletl
housky — a teď plete noha-
ma...
HOLÁ
Kdyby to řekl o Kovaříkovi,
prosím! Ten už se sám ani ne-
hne. Ale Vejvoda? Vlasý má
ještě jako medvídek...
SUCHÁNEK
Vlasý jako medvídek! Tak proč
s ním nechodíte na borůvky?
Proč jste si zrovna zasedla na
mě?
HOLÁ
Já se vám nevnucovala. Já měla
vždycky nějakou hrdost.
Vy jste si mě vybral! Protože
jsem trouba. — Zítra si jděte
do lesa sám!
KLÍMA
(vejde s Klímovou, Lídě) Tak
přece přijela. Čekáme na tebe
— a ty se houpeš!
LÍDA
Nazdar, mami! Vypadáš zname-
nitě. Jak je ti?
KLÍMOVÁ
Dobře, Liduško.
LÍDA
Ahoj, tati. Jak ses měl?
KLÍMA
Jak se člověk může mít v tom-
hle baráku!
LÍDA
Jseš báječně opálený! Jako in-
dián. A maminka taky. Jako od
moře.
KLÍMA
Slunce je to jediné, co tady je.
(zvuk příjíždějící motorky)
SUCHÁNEK
Už jedou!
HOLÁ
Co? Tak mu to brzdilo! Pojdte
mu pomoci.
SUCHÁNEK
Horovi? Ten vám ještě vynadá!
(odejde s Holou)
KLÍMOVÁ
Kde máš děti? V parku jsem je
neviděla.
LÍDA
Myslela jsem... Je to strašně
daleko. A vlak taky nezastavuje.
KLÍMOVÁ
Tys je nechala doma? Zrovna
dneskal!
KLÍMA
Podívej, jakou jsem mamince
natrhal kytku.
LÍDA
Ta paní, co je hlídá, chce mít
večer volno...
KLÍMOVÁ
Říkala jsem tatínkovi, aby se
neohýbal, že ho budou zase
bolet záda. Zase ty hrozné kal-
hoty...
LÍDA
Přijela jsem na motorce.
KLÍMOVÁ
Sukni sis mohla dát do tašky...
KLÍMA
Kde máš kytku?
LÍDA
Na co kytku? V životě jsem
Vlastu neviděla. Proč bych jí
měla dávat kytku?
KLÍMA
Lído, tebe opravdu nic nena-
padlo?

HOLÁ
(proběhne do zámku) Já mu to
říkala, já mu to říkala, aby se
děl doma...
LÍDA
Já vím, přiveze ji Pepa. To jsem
slyšela. Proto jste dneska tak
slavnostní?
HOLÁ
(vejde s Doktorem a Suchán-
kem): Sakramentská noha! To
bych došel sám.
DOKTOR
To by vám trvalo trochu dýl a
zmeškal byste příjezd Vlasty.
HOLÁ
Kašlu na nějakou Vlastu.
DOKTOR
Tak proč jste telefonoval?
HOLÁ
Chtěl jsem... myslel jsem...
DOKTOR
Že by to paní Fialovou mrzelo.
HOLÁ
Kde mám cajk?
DOKTOR
Kluk ho přinese.
HOLÁ
(Lídě) Viděl jsem vás na mo-
torce...
LÍDA
V pořádku, pane Horo.
SUCHÁNEK
(Klímové) Tak jak to oslavíme?
Bude nějaká lahvička? Copak
jste dostala od dceručky?
KLÍMA
Nic.
SUCHÁNEK
To snad ne!
KLÍMOVÁ
Liduška zapomněla...
KLÍMA
Ano. Zapomněla.
LÍDA
Maminko! Maminko, nezlob se,
Prosím tě. Já na to myslela, na
mou duši...
SUCHÁNEK
Bodejť byste zapomněla na svá-
tek své mámy!
KLÍMOVÁ
Měla jsi jiné starosti, víd? To
nic, Liduško, já už jsem na to
zvyklá. Tvůj bratr ovšem neza-
pomněl!
DOKTOR
Všechno nejlepší, paní Klímová.
KLÍMOVÁ
Děkuji, pane doktore.
DOKTOR
Nevěděl jsem... (vejde Holá a
nese obklad pro Horu)
KLÍMA
Od Zdeňka přišla gratulace
před týdnem. A dokonce voní...
Podívejte se, pane Suchánku.
Zapomenout na svátek své mat-
ky...
HOLÁ
Na můj svátek nikdy nikdo ne-
zapomněl. Já jsem Barbora. A
na Barboru se stíhá třešeň.
Aby rozkvetla o vánocích...
LÍDA
Mami, promiň...
HOLÁ
(Doktorovi) Dejte ten hadr do-
lů, pane doktore! V životě jsem
neměl obklad!
HOLÁ
Někdy rozkvetne jen pár květů,
ale je to krásna.
DOKTOR
Jak chcete, noha vám krásně

oteče — a zítra neuděláte ani
krok.
HOLÁ
Tak mi to nechte. Sakrament-
ská noha! Víc se bojím o tu
svou morseovku... Na podzim
budou brát štky pod splavem...
DOKTOR
Co kdybyste začal chodit na
ryby blíž?
HOLÁ
Vyloučeno! Mám to tam nakr-
mený...
KLÍMA
Ryby! Ryby! Ty přece dostanete
v každé rybárně — za pár ko-
run!
SUCHÁNEK
(drží Holé vlnu) Celé dny se-
dět u vody a koukat na pitomej
splávek! A potom chytnout ta-
kovouhle čudlu...
HOLÁ
Viděl jste toho lína?
SUCHÁNEK
Co já se za tu dobu nadělal
práce! Člověk musí něco dělat
— a ne se jen válet někde
u řeky! Ale takhle jsem si, paní
Holá, tu neděli nepředstavoval.
HOLÁ
Lakuje židličky, stolečky, la-
vičky...! Lavice z pořádných
prken je mi milejší! (Doktoro-
vi) Pane doktore, nemačkejte
to tolik.
DOKTOR
Bolí to?
HOLÁ
Stuď.
KLÍMA
Děti jsou v pořádku?
LÍDA
V pořádku.
KLÍMA
Jakou jsi měla cestu?
LÍDA
Dobrou.
HOLÁ
Pane Suchánek, sypete mi po-
pel na vlnu! Pořád musí mít
ten cumel v puse!
KLÍMA
(Lídě) Podívej se na maminku.
SESTRA
(vejde) Pane doktore, buďte
tak laskav, na minutku...
(Doktor odejde se Sestrou)
LÍDA
Je mi to hrozně líto. Co mám
dělat víc?
KLÍMA
Zdeněk nezapomněl nikdy. Ten
má srdce na pravém místě. —
Podívej se, jak je maminka ne-
šťastná.
LÍDA
(vybuchne) A ty jsi spokojený,
že jsem zase něco zvorala!
(odejde do zámku)
HOLÁ
Člověk to nemůže poslouchat.
KLÍMA
A nemám snad pravdu?
HOLÁ
Jezdí za váma...
SUCHÁNEK
Pálí... pálí...
HOLÁ
(vyndá Suchánkovi nedopalek
z úst) Fuj! Jen se podívejte,
kolik jich dneska sedí před
zámkem. Čekají — a kdo se do-
čká? Jeden z desíti.

KLÍMA

Lída sem nejedzí z lásky, ale z povinnosti.

HOLÁ

Hlavně, že jezdí.

KLÍMOVÁ

[ukazuje fotografie] Tohle je náš Zdeněk. To jsou jeho děti. Má jich pět. Ta vila je jeho. Auto si nedávno koupil nové.

HOLÁ

Jako schůdečky... [zvuk přijíždějícího auta]

KLÍMA

Kluk je po mně. Podnikavý. Má restauraci v Johannesburgu.

SUCHÁNEK

Zelený embéčko.

HOLÁ

Co?

SUCHÁNEK

Zelený embéčko. To jezdívá k Turkovi.

KLÍMA

Když se to vezme pořádně do ruky...! Zlatý důl to může být, zlatý důl. Mám své zkušenosti.

HOLÁ

Kdypak vám odešel?

KLÍMOVÁ

V osmnácti.

HORA

Mýmu bylo čtrnáct.

SUCHÁNEK

Vy máte syna?

HOLÁ

Že se tak hloupě ptáte! Mají přece syna v Africe!

SUCHÁNEK

Ale Hora má syna!

KLÍMA

[Horovi] Ve čtrnácti?

HOLÁ

Hora přece nemá nikoho.

KLÍMA

Že odešel ve čtrnácti?

SUCHÁNEK

Nepíše vám?

HOLÁ

Asi se rozkmoťili.

KLÍMA

Kam odešel?

HOLÁ

Proč vám nepíše?

HORA

Co je vám do toho?!

KLÍMA

Zdeněk nám pošle pozvání. Co nevidět pojedeme za ním.

SUCHÁNEK

Co nevidět! To říkáte, co jste tady. A to už je půl roku...

KLÍMA

Když jsme mu psali, že jsme ve starobinci, tak se zděsil. Mají další dítě, musíme počkat.

KLÍMOVÁ

Zdeněk chce, abychom přijeli do klidné domácnosti.

KLÍMA

My jsme sem nepřišli umřít, pane Suchánku! Každý den, jen otevřu oči, tak bych brečel. Připadám si tu hůř než v blázninci. Tam je aspoň ředitel normální. — Všechno na pově! Pořád prosit o dovolení...

HOLÁ

Koukejte, Šebesta je venku.

KLÍMA

Proč toho dědka mezi nás pouštět? Copak nikdo neví, že patří do ústavu?

KLÍMOVÁ

Zasedl si na manžela. Už postě mu vypráví stejnou anekdotu.

HOLÁ

Včera vypravoval novou. — Ale zapomněl konec...

KLÍMOVÁ

[Klímovi] Uklidni se.

KLÍMA

A nebo Kovařík! Proč musí jít v jídelně? Ani lžící neudrží — tak proč ho nenakrmí v kuchyni?

SUCHÁNEK

Ale ten včerejší pudíng...

KLÍMA

Je vidět, pane Suchánku, že jste nikdy nebyl zvyklý na něco lepšího.

SUCHÁNEK

Já? Rodilý Pražák? — Do dneška znám v Praze každou uličku, každý roh... každou hospodu!

KLÍMA

Sním-li se zeptat, čím jste se v té Praze živil?

HORA

Žaludek... pořád myslíte jen na ten žaludek!

KLÍMA

A pročpak vy chytáte ryby, pane Horo?

HORA

Žijí v řece.

HOLÁ

Co říkal?

SUCHÁNEK

Něco o řece.

HOLÁ

Já mám taky řeku ráda, ale je mi u ní zima. Zato v Africe bude horko. Kolik jich má? Kolik dětí má váš syn?

KLÍMOVÁ

Pět dětí, paní Holá. Pět dětí!

HOLÁ

To dělá to podnebí. Já to viděla v biografu. Kde je horko, tam se rodí spousta dětí. [vejde Lída ze zámku]

SUCHÁNEK

Paní Holá, máte tu vlnu na zemi...

HOLÁ

Pošlete nám pohlednici? Fialová dostala takhle velkou...

SUCHÁNEK

A kdepak vlastně je?

LÍDA

Na pokoji. Prohlíží si album.

HOLÁ

Jsem na tu její dceru moc zvědavá. Copak jí asi přiveze...?

KLÍMOVÁ

Nemá děti, může vozit. Ale ty dárky, co posílá... to není nic proti tomu, co za nás zaplatí náš syn. Chceme letět letadlem.

HOLÁ

Letadlem? Co vás to nemá! Kolem samý mraky. Parníkem musíte, uvidíte palmy, dívky, slony...

SUCHÁNEK

Motejte, paní Holá. Už mám dřevěný ruce.

HOLÁ

Co paní Lída? Nebude se jí stýskat?

KLÍMA

Pochybuj.

KLÍMOVÁ

Žijeme tady — a to snad říká všechno, ne?

LÍDA

Kvůli mně tady nejste. Náhradní byt jste dostali.

KLÍMA

Králikárnu na sídlišti. Přenechali jsme to jednomu známému.

HOLÁ

No, snad nebude mít váš syn šesté dítě. To víte, podnebí dělá svý.

KLÍMA

Mám v Africe ještě bratra. Můžeme být nějaký čas u něj... kdyby bylo třeba.

LÍDA

[ohromena] Dvacet let si s ním nepíšeš!

KLÍMA

Nepiši, ale pořád je můj bratr!

LÍDA

To bys ho chtěl prosit...

HOLÁ

Bratr je bratr. — Pohádali jste se?

KLÍMOVÁ

Záviděl našemu Zdeňkovi.

SUCHÁNEK

Já se jednou pohádal s bratrem o klobouk a taky jsme spolu nemluvili dvacet roků.

KLÍMA

Kvůli klobouku? To jste měl jen jeden?

HOLÁ

Zůstane tady sama... Má tři děti...

KLÍMOVÁ

Jí se stýskat nebude. A my jí to nemáme za zlé. Má už takovou povahu...

KLÍMA

Celá naše rodina byla vždycky praktická, stála pevně na zemi... [vejde Doktor]

KLÍMOVÁ

Ale Liduška chtěla být malířkou...

HORA

To už víme dávno.

KLÍMOVÁ

Samá parta, výstava — a kdoví co ještě. Proč nechtěla být třeba učitelkou?

KLÍMA

... pořád někde v oblacích. A vzala si studenta. Říkali jsme jí: rozvedeš se! A taky se rozvedla.

HOLÁ

Rozvody nemám ráda.

KLÍMOVÁ

Ještě že to tak dopadlo. Nakonec by jí přemluvil, aby s ním šla někam do tramtárie...

HOLÁ

Kam?

SUCHÁNEK

Do tramtárie!

HOLÁ

Taky do ciziny?

KLÍMOVÁ

Někam na Šumavu. — Naše Lída dělala lesařinu...

HOLÁ

Teď vypadá docela slušně.

KLÍMA

To jste ho měli vidět dřív! Prošoupané boty, kalhoty do půl lýtku...

DOKTOR

Uklidněte se, pane Klímo. Přece si nebudete kazit náladu.

HORA

Omílá se to stejně pořád dokola.

DOKTOR

Paní Fialová čeká dceru...

KLÍMOVÁ

Ano, pořád dokola. Ale snad se před vámi zastydí a půjde do sebe.

KLÍMA

Když se rozvedla podruhé, sebrala děti a utekla k nám. Co ten její manžel všechno měl! Auto, vilu... A ten třetí manžel nás vůbec nepožádal o její ruku...

KLÍMOVÁ

Chovali jsme ji jako v bavlince. — A ona zapomene na matčin svátek.

KLÍMA

... jedla nožem a vidličkou už ve třech letech! V restauraci se na ni chodili dívat!

HOLÁ

To víte, každé mládě si musí popálit křídla, než dostane rozum. Třikrát se vdala, třikrát rozvedla, teď je to v módě. — Já s mláděm žila. To teprve člověk vidí: myslel jinak než my. Chvilku s člověkem neposedí. — Tady jím pletu, aby na mne nezapomněli... Přijedou... já jedu za nima...

SUCHÁNEK

Auto...!

HOLÁ

Jaký?

SUCHÁNEK

... černý! — To zase nejcou vaši.

HOLÁ

Naši mají červený.

SUCHÁNEK

Teď se mladý můžou zbláznit. Místo pořádného tance — křepčí jako opice. A ta jejich muzika? To já pamatuju ještě flašinet...

KLÍMA

Flašinet?

SUCHÁNEK

Znal jsem jednoho dědu, choval s takovým malým klukem. Na Malý Straně. Brali to z uličky do uličky... od rohu k rohu... To vám byla muzika...

HORA

Sakramentská noha! Pořádně to oteklo.

HOLÁ

To byla vopravdu pěkná muzika.

SUCHÁNEK

Lidi stáli kolem, usmívali se, vykláněli se z oken... Hrávali na dvorech pod pavlačemi...

Nad nima viselo prádlo... Když přišlo, seděli v takovém kamrlíku u kamen, hráli se — a zpívali si jen tak pro sebe...

DOKTOR

[Horovi] Paní Holá vám vymění obklad, chcete?

HOLÁ

Co?

DOKTOR

Nový obklad, budete tak hodná?

KLÍMA

Pane Suchánku, vy jste se stýkal s flašinetáři?

SUCHÁNEK

Já? Prosim vás!

KLÍMA

Tak jak víte, že se hráli u kamen a zpívali si?

SUCHÁNEK

To dá rozum, ne? Co by jinýho dělal?

HOLÁ

Copak vás asi v tý cizině čeká...

KLÍMOVÁ

Johannesburg je moderní město. Jeden obchod vedle druhého...

DOKTOR

Paní Holá...

HOLÁ

Už jdu. Ale jestli mě pan Hora zase kopne... [odejde]

HORA

Moderní město... Samá dlažba, nikde bláto...

KLÍMA

Poslyšte, pane Horo, proč vy jste nezůstal v Brně? Prý jste měl ústřední topení.

HORA

Dejte mi pokoj s ústředním topením! Tady jsem se narodil.

SUCHÁNEK

Tady sedával na lavičce z obyčejných prken!

HORA

Na vlastní lavičce před vlastním gruntem! Sakramentská noha! Co já se v životě nadřel a teď o pitomý kameny...

KLÍMOVÁ

Kdybyste zůstal ve městě...

HORA

Já bych se tam zbláznil! Nikde pořádný strom, ani v Lužánkách. Samá dlažba. Ani kousek louky. A nikde blatouchy... [vejde Sestra]

KLÍMA

Slyšela jste? Hora se vrátil kvůli blatouchům! Něco tak bláznivého jsem ještě neslyšel! Pane doktore, je to normální?

DOKTOR

(Horovi) Počkejte, pomohu vám do schodů.

HORA

Já žádnou pomoc nepotřebuju! Děkuju. [odejde]

KLÍMOVÁ

Vraťte se včas, pane Horo, ať to nepropásnete. Přijedou v jedenáct.

KLÍMA

Kvůli blatouchům!

LÍDA

Proboha, tatí, nech toho. Co jste měli dneska k snídani?

SESTRA

Pane doktore, mohl byste zajít na patnáctku?

KLÍMA

Kávu s rohlíkem. Jako vždycky!

KLÍMA

On je už jako ten Jandečka! Blázen! Jandečka trojčí po lese — a tenhle se zbláznil do blatouchů!

DOKTOR

Nerad o tom mluvím, pane Klímo, a zvlášť ne v téhle situaci. — Horův syn se tady v řece utopil. Dole pod mlýnem. Nikdy ho nenašli. A ty blatouchy, snad s nimi plaval přes řeku, ty blatouchy se tenkrát zachytily na splavu...

SESTRA

... hned potom se odtud pan Hora odstěhoval...

DOKTOR

... a teď se vrátil. Domů. —

Snad bude dobře, abyste to věděli.

SESTRA

Pane doktore, prosím vás, na tu patnáctku...

KLÍMOVÁ

Můj manžel... Má pocuchané nervy... nezlobte se na něj...

SUCHÁNEK

Kde zůstala ta Holá? To mám tu vlnu držet do soudního dne?

DOKTOR

Je u pana Hory, pane Suchánek, s obkladem. [odejde]

KLÍMOVÁ

Sestro, bolí mě v zádech, aby to nebyla pohrudnice...

SESTRA

Pan doktor vás prohlédne, paní Klímová.

KLÍMOVÁ

Já vím. Ale nemá službu...

SESTRA

To mu přece nevadí!

SUCHÁNEK

Tak to ne! [odejde]

SESTRA

Zavolám vás, paní Klímová. Jak bude mít čas.

KLÍMA

Šel za Doležalem?

SESTRA

Ano.

KLÍMA

Konec?

SESTRA

Zdá se.

KLÍMOVÁ

Byl tady jeho syn?

SESTRA

Nebyl. — Jela jsem s ním... ale... Neměl čas. Prý přijede během týdne.

LÍDA

Vy jste za ním jela?

SESTRA

Nejdřív jsem mu psala, ale neodpovídal.

KLÍMOVÁ

Kdyby to přišlo — až přijede dcera paní Fialové — snad by se nemělo zvonit. Nám to už nepříjde, ale ona...

SESTRA

Zvoníme každému, paní Klímová, každému v pravý čas. [odejde]

KLÍMOVÁ

Doktor mne musí prohlédnout. Je docela sympatický. Stejně je to zajímavé! Máme neděli a on ji tráví tady.

KLÍMA

Z lásky k nám to asi nebude! — Ty nevíš, proč sem chodí? Ne? — Protože sem každou neděli jezdí naše Lída!

KLÍMOVÁ

Prosím tě! Vždyť s ním ani nepromluví. — Že to není pravda?

LÍDA

Bože, vy máte starosti!

KLÍMOVÁ

Je to jen vesnický doktor. Zahrabal se na venkově. — Lído, neproved zase nějakou hloupost!

LÍDA

Dám si pozor. — Tatí, ty chceš psát strýci do Afriky?

KLÍMA

Už nemůžeme čekat.

LÍDA

Tatínku, prosím tě, nepiš mu!

Neponížuj se. Víš, jak vám ublížil...

KLÍMA

Chceš, abysme se tady zbláznili? Není noc, aby maminka neplakala... A napíšu mu, že k nám nebude mít žádné závazky. Že hned pojedeme za Zdeňkem...

LÍDA

A co vaše zdraví? Jsou tam vedra...

KLÍMA

Dvacet let čekáme a víme, kam jedem. — Já ještě umím pracovat, nechci odpočívat! Ukáži vám, že ještě nejsem na lopatkách. Jako ten Hora — nebo Suchánek!

KLÍMOVÁ

Jsi proti nim úplný mladík! Ani vrásky ještě nemáš. — Narovnej se trochu. — Vidíš!

KLÍMA

Zdeněk píše, jak se na nás těší...

KLÍMOVÁ

A ty ani děti nepřivezeš.

LÍDA

[vybuchne] Děti! Děti! Chcete, aby sem jezdily. A když je přivezu, tak je posíláte do parku. Aby u stolu seděly jako pimplát! Ruce sem, nohy tam a usmívat se! Na to nepotřebuju jezdit tři hodiny rychlíkem.

KLÍMOVÁ

Lído...

LÍDA

Máš pravdu, nemá smysl se rozčilovat.

KLÍMA

Měla jsi všechno, co jsi chtěla. A co za to máme! — Bratrovi napíšu!

LÍDA

Co vám psal o Zdeňkovi? Že nic neumí, že nechce pracovat? Že se dává vydržovat nějakou holkou, že ho musel vyhodit z podniků?

KLÍMOVÁ

Nebyla to pravda. Zdeněk to vysvětlil. Odešel od strýce sám.

LÍDA

Tatí, neponížuj se. Vysměje se ti.

KLÍMA

Proč by se mi smál? Zdeněk je bohatý...

LÍDA

Tatí...

KLÍMOVÁ

Proč bychom to nezkusili?

LÍDA

[KLÍMOVÉ] Ty s tím souhlasíš?

KLÍMOVÁ

Ano.

KLÍMA

Já už mu psal!

LÍDA

Kdy?

KLÍMA

Minulý týden. Nechtěl jsem ti o tom říkat...

KLÍMOVÁ

Zdeňkovi nic nenapišem. Přijedeme, zazvoníme... Umíte si představit, jak bude šťastný? [vejde Sestra]

LÍDA

Kdo zaplatí cestu?

KLÍMA

Strýc. Ujistil jsem ho, že mu všechno později vrátím.

SESTRA

Pan doktor vás čeká. [Na tácu přináší Lídě sklenici mléka; Klímovi odejdou]

LÍDA

Děkuji.

SESTRA

Tak přece pojedou?

LÍDA

Jakoby neviděli — neslyšeli! A já nejsem o nic lepší...

SESTRA

Jsou to staří lidé, mají už právo na nějaký ten rozmar.

LÍDA

Rozmar! To zní hezky: rozmar... Vy jste tady ráda?

SESTRA

Všude jsem ráda. Všude může být hezky.

LÍDA

Celý život někomu pomáháte.

SESTRA

Kdepak, oni pomáhají mně. Co bych dělala, kdybych se o ně nemohla starat? Vždyť jsou jako děti...

LÍDA

[poslouchá klavír] ... hraje krásně...

SESTRA

Bývala učitelkou hudby. Její bratr také. Jezdil ji sem navštěvovat. Nosil stále bílý tuhý límeček a černou kravatu... Jednu neděli tady umřel...

LÍDA

Mohla bych... chtěla bych se vás zeptat... Vy jste nikdy netoužila žít... jako my, normálně... Já myslela... jste přece... Představovala jste si takhle svůj život?

SESTRA

Snad. Snad ano. Já si tuhle práci vybrala. [vejde Doktor]

LÍDA

Je to pohrudnice?

DOKTOR

Není. Ale pošlu ji na rtg.

SESTRA

[Lídě] Stáří má své rozmary — zrovna jako mládí. [odejde].

LÍDA

Co Doležal?

DOKTOR

Přijde to brzo. Lído, vaši rodiče jsou přecitlivělí, nesměte si to tak brát.

LÍDA

... rozmar. — Víte k čemu je to dobré? Pořád si říkám: poslouchej, pozoruj — a všechno si pamatuj. Ke svým dětem budeš jiná!

DOKTOR

Jela vaše matka někdy na rozhašené motorce?

LÍDA

Ne!

DOKTOR

A svátek bez kytky a v texaskách?

LÍDA

Taky ne!

DOKTOR

Tak vidíte; nemáte se čeho bát! Pohádali jste se?

LÍDA

Ano.

DOKTOR

Řekla jste jim o tom dopíše?

LÍDA

Ne.

DOKTOR
Co je v něm?
LIDA
Prosí mě o pomoc. Celou dobu lhal. Už nechce psát o šestém dítěti: žádné děti nemá! Ani vilu, ani auto, ani tu restauraci nemá.
DOKTOR
Proč si to vymýšlel?
LIDA
Asi mu nikdy nic nevyšlo. Zpočátku psal pravdu, ale táta mu radil, vyčítal... No a tak si začal vymýšlet...
DOKTOR
Neměli by se to dozvědět, Lído.
LIDA
Otec napsal do Afriky. Chce pozvání od svého bratra.
DOKTOR
Co ví strýc o Zdeňkovi?
LIDA
Všechno.
DOKTOR
Přece se nebude starat o dva staré lidi! Nebojte se, Lído. Zatím to pusíte z hlavy! Nerad vás vidím smutnou. Nesedí vám to...
LIDA
Já nejsem smutná. Mám vztek. Proč to nenapsal Zdeněk jim? Kdybyste věděl, jak jsem ho nenáviděl! Teď je mi ho líto, už je to zase ten starý brácha... — Za chvíli je tady můj první muž. Celá léta se chystám, co mu řeknu, až se uvidíme. A teď mám v hlavě jako vygovoráno... Ale něco mě už napadne, za rámeček si to nedá! Ani ho nenapadlo zvýšit na kluka alimenty! Jakoby Petrovi byly pořád dva roky! — Bože, já tady hubuju na tátů a na mámu. Ale když se na ně podívám, jak drží spolu, jak jeden druhého chrání...
DOKTOR
Závidíte jim?
LIDA
Strašně. — Poslyšte, Jirko, proč tady žijete sám?
DOKTOR
Proč v y žijete sama?
LIDA
Už jsem se párkrát spálila.
DOKTOR
Dlouho jsem nepoznal nikoho, s kým bych chtěl žít. A léta běží, vážení...!
LIDA
Vždycky jsem si myslela...
DOKTOR
Mluvíte, jako byste byla unavená.
LIDA
Jsem. Opravdu. — Nevěříte?
DOKTOR
Odpočíňte si.
LIDA
Kdy?
DOKTOR
Teď. Zavřete na chvíli oči... Vám stačí jen okamžik a hned jste plná života. — Už je to lepší?
LIDA
Je.
DOKTOR
Byla jste často zamilovaná?
LIDA
Byla. Brala jsem lásku jako hezký obraz...

DOKTOR
Natrham vám slunečnice. Chcete?
LIDA
Chci.
DOKTOR
Dole za vesnicí jich rozkvetlo celé pole.
LIDA
Proboha, co vás to napadlo?
DOKTOR
Svítlí zrovna tak — jako vy.
LIDA
Také obraz?
DOKTOR
Já... Lído... Já... mohl bych za vámi někdy přijet?
SESTRA
(vejde) Neviděli jste paní Holou?
LIDA
Šla do parku.
SESTRA
Mám strach, že zase nepřijedou.
LIDA
(doktorovi) Přijedte.
SESTRA
(volá) Paní Holá! Máte telefon!
DOKTOR
(Lídě) Ve středu? V pět?
LIDA
Ano.
HOLÁ
(vběhne z parku) Kdo volá?
SESTRA
Vaše vnučka. — Pomalu, paní Holá, upadnete!
SUCHÁNEK
(vejde) Vsadím se, že nepřijedou. To mi neměl dělat. Taková krásná neděle to byla, chtěl jsem luštit křížovku — a teď abych jí zase držel tu pitomou vlnu...
DOKTOR
(Suchánkovi) Doufám, že jí tu křížovku nevyčtete!
SESTRA
Pan Suchánek? Pane doktore, to by pan Suchánek nikdy neudělal. Nemám pravdu? (odejde do zámku)
DOKTOR
(Lídě) Kam jdete?
LIDA
Síbila jsem tetě, že pro ni zajdu. Bude jedenáct. (odejde do zámku)
SUCHÁNEK
Ještě že já žádný děti nemám! To bych dřepěl před zámkem a koukal do pitomý zatačky! — Fialový přijede dcera a před zámkem všichni čekají, jakoby měl přijet cirkus! Dvacet roků o matce neví — a najednou je to tady jako... Ubrus! Kytky! Ještě aby spustily fanfáry...!
HOLÁ
(vejde ze zámku) Nepřijedou.
DOKTOR
Přijedou příští neděli, paní Holá. (odejde)
SUCHÁNEK
A kampak jedou? Někam na čundr, co?
HOLÁ
A vy jste snad na čundr nejezdil?
SUCHÁNEK
To se ví, že jo! Jednou jsem si vypůjčil kolo — a víte, kam jsem jel? Do Bukurešti! Pěkně jste jí vynadala?

HOLÁ
Komu?
SUCHÁNEK
No, přece té vnučce! Že nepřijela...
HOLÁ
Pane Suchánek, když jí budu vyčítat... přestane sem jezdit nadobro...
SUCHÁNEK
Já bych jí vynadal, já bych jí řekl něco od plic!
HOLÁ
Co já se našim natropila... A oni mi nevyčetli nikdy nic. A že by měli proč... Moje nejstarší dcera je — nemanželská.
SUCHÁNEK
Kdo?
HOLÁ
Moje nejstarší dcera.
SUCHÁNEK
Nemanželská?
HOLÁ
Ano.
SUCHÁNEK
Vy si vymejšíte...
HOLÁ
Já? A proč?
SUCHÁNEK
Ježíšmarjá...!
HOLÁ
To byla nádhara. Přijela jsem takhle domů — a první slova naší mámy byla: na ošatce máš čerstvá vejčička a malé utrhu maslovku...! Na to nezapomenu do smrti!
SUCHÁNEK
Nemanželská!
HOLÁ
To je to, co dělá domov tak krásnej.
SUCHÁNEK
Nemanželská!
HOLÁ
Ale mohu vás ujistit, pane Suchánek, že byla počata z velké lásky.
SUCHÁNEK
Která to je?
HOLÁ
Mluďte nahlas, pane Suchánek. Víte, že na tohle ucho nedoslychám.
SUCHÁNEK
(hlasitě) Která to je?
HOLÁ
Ta nemanželská.
SUCHÁNEK
Tiše. Tiše!
HOLÁ
Matka téhle vnučky!
SUCHÁNEK
Ta? Fešanda.
HOLÁ
Bodejť by nebyla. Je po svém otci. On byl náramnej fešák. Vysoký, tmavý, takovááhle ramena a v pase byl jako vosa. Býval oficír.
SUCHÁNEK
To zase až příště, paní Holá, to zase až příště...
HOLÁ
Je vám něco?
SUCHÁNEK
Vy vždycky s něčím vyrukujete a člověk aby se z toho kurýroval celý tejdén... Nemanželská...! (vejde Kluk s rybářskými pruty a tlumokem)

Hora je nahoře. — Neumíš pozdravit?
KLUK
Dobrý den. — Tady nesu ten cajk. Víte, že paní Sochorová si myslí, že pan Hora je můj pravej dědeček?
HOLÁ
Neříkej.
KLUK
No. A pan Hudeček si to myslí taky. To je, co?
HOLÁ
Opravdu?
KLUK
Ale nic jim neříkejte. Necháme je přitom!
HOLÁ
Spolehni se. My budeme mlčet! (Kluk jde do zámku, srazí se s Fialovou a Lídou)
KLUK
Dobrý den.
FIALOVÁ
Copak jste dneska chytili?
KLUK
Dneska nic. Jsou nějaký přežraný. (zmizí v zámku)
HOLÁ
Říkala jsem, že vám ty vlasy uschnou, paní Fialová. Máte je jako pravý stříbro.
FIALOVÁ
Můj otec měl také takové. Ten měl Vlastičku rád. Škoda, že se jí už nedočkal. Pomáhal jí vychovávat, když mi uměl manžel. Dobře, že přijela v létě. (Lídě, která obdivuje slunečník) Krásný, víd? Vytáhla jsem ho, aby Vlastička měla radost, že ho nosím. Pro mě je moc veselý. Paní Holá, na který pokoj vás dali?
HOLÁ
Na dvanáctku.
FIALOVÁ
Kolik je vás tam?
HOLÁ
Osm.
FIALOVÁ
Jde jen o dva dny. Už jsem Vlastičce zamluvila pokoj ve vesnici. Ještě že přijela v létě. V zimě by jí tady bylo smutno.
SUCHÁNEK
To jsme tady zahrabaný jako krtoči. Vsadím se, že by druhý den sbalila kufry a mazala pryč.
FIALOVÁ
Vlastička? Kdepak, pane Suchánek, Vlastička byla vždycky všude spokojená. A nejvíc doma u své mámy, ani do internátu jsem ji nemohla dostat.
LIDA
Jestli se vůbec poznáte po těch letech...
HOLÁ
Co bude mít asi na sobě...
FIALOVÁ
Na to si moje Vlastička nikdy nepotrpěla. A jaký měla vkus! Uměla si vybrat barvy; zelenou a žlutou jsem nikdy ráda neměla. Její spolužačky v internátě si barvily vlasy. Ale Vlastička — kdepak! Barvit si vlasy mladý holky, kdo to jakživ viděl! Na to ona nebyla.

(Pokračování)

o čem vím

Gorkého Poslední v inscenaci MCHAT

Slovenský Svaz dramatických umělců, spolu s ministerstvem kultury SSR, uspořádal koncem minulého roku přehlídku současné dramatické tvorby, se zjevnou snahou věnovat právě této sféře mimořádnou pozornost. Je jistě záviděníhodné, že slovenští přátelé mají v této chvíli tolik nových textů — i když nejsou všechny vyrovnané — aby z nich bylo možno vytvořit přehlídku. Mohlo se to mimo jiné stát proto — ruku na srdce — že slovenská divadla mají k původním hrám velmi příznivý vztah. Jednu novinku, i když není vždycky zcela mimořádná, hrají zpravidla nejméně dvě tři divadla. A to je v porovnání s počtem slovenských scén velká podpora pro autory!

Na přehlídce jsme nebyli — škoda, že organizátoři nepozvali i české kritiky a novináře! — proto máme informace jen z druhé ruky. Kromě děl známých autorů, jako jsou Solovič a Bukovčan, byla na přehlídce uvedena díla dramatiků teprve nedávno debutujících — např. Sokolova Zahradní slavnost nebo Zahradníková hra Sól na bíci, či prvotina Štrícova. Je příznačné pro slovenský zájem o původní tvorbu, že prakticky souběžně s uvedením Sokolovy hry na přehlídce ji uvedla bratislavská televize!

Dále stojí za zmínku, že denní tisk psal velmi starostlivě o průběhu přehlídky. Mládežnický list Smena dokonce přinášel referáty denně! Ze Smeny také přinášíme pasáž, která pochází z hodnotícího článku A. Kreta. Autor hodnotí přehlídku jako počín nanejvýš potřebný, i když seminář — spojený s přehlídkou — zřejmě ještě nesplnil všechna očekávání. A. Kret shrnuje:

„Tak jako mohla být přehlídka jen výběrovou záležitostí, musela se i konference zaměřit jen na určitý okruh problémů současné slovenské dramatické tvorby. Nedotkla se například otázky rozlišování ideových hodnot jednotlivých děl v souvislosti s jejich uměleckou kvalitou, nehodnotila jazykovou ani kompozičně stavební stránku původní tvorby. Celá debata zůstala zatím jen u teze, že si původní tvorba zaslouhuje podporu. Ta nejbližší, neformální a systematická ‚konference‘, konference každodenní divadelní praxe, bude se na věci muset podívat poněkud hlouběji, rozlišit hodnoty, rozlišit skutečnou socialistickou tvorbu od napodobenin a falzifikátů, vyškrtnout vše, co operuje jen ověřenými hodnotami, danými pravdami a osvědčenými frázemi. Protože tyto ‚přivlastky‘ nesnáší žádné umění a už vůbec ne socialistické umění naší současnosti.“

z domova

Mezinárodní organizace divadla pro děti a mládež [ASSITEJ], české středisko v Praze (předseda Vl. Adámek) připravuje na letošní červen mezinárodní setkání herců těchto divadel. Problematika setkání, které by se uskutečnilo pravděpodobně ve Vrátné dolině na Slovensku, je zaměřena na specifiku divadla pro děti.

Nové premiéry: Na našich profesionálních scénách se objevilo několik premiér, které zaznamenáváme. Např. Státní divadlo v Brně uvedlo Kaločovu dramaturgii Gorkého Matky, pražský Semafor měl premiéru ne právě zdařilého programu Zuzana v lázni (autoři J. Suchý a Ferd. Havlík), Divadlo na Vinohradech uvedlo Cervantesovy Mezihrý — režie J. Dudek — s nimiž se nedávno zúčastnilo festivalu Cervantesových děl v Mexiku. Libeňský soubor nám vrátil na pražské jevišti Tylova Venkovského poslanca — režie J. Strojček —, Státní divadlo v Brně uvádí v režii J. Roháče Horníčkovo Rozhodně nesprávné okno, Realistické divadlo uvedlo další hru A. Arbuzova Ten milý starý dům, Bábkové divadlo v Nitře uvedlo novinku Jána Kákoše O třech krásách světa.

Solovičova nová hra Věž naděje aneb Legenda o narozených a nenarozených dětech měla premiéru v bratislavském SND. Byla rovněž uvedena prešovským divadlem — režie M. Bobula. Touto hrou, kterou na jevišti Malé scény SND uvedl

T. Rakovský, se SND účastnilo i nedávné přehlídky současné slovenské tvorby.

Tibor Rakovský, režisér SND, se dožil ve zdraví a plně tvrdí síle padesátky. S výjimkou malé přestávky pracuje v SND více než dvě desetiletí let. Připomeňme si některé jeho významnější inscenace: Schillerovi Loupežníci (1955), Zvonův Tanec nad pláčem (1957, 1969), Brechtův Život Galileiho (1958), Millerův Pohled z mostu (1959), Shawova Svatá Jana (1961), Brechtův Kavkazský křídový kruh (1968), Madáčova Tragédie člověka (1966 v Košicích a 1969 na jevišti SND), Chalupkovy Dvě frašky (1971).

ze světa

Teatralnaja žizň, známý sovětský divadelní čtrnáctidenník, se zřejmě rozhodl pro velmi užitečnou věc. Uveřejňuje také úryvky či dokonce celý text nových her. Je to velká pomoc pro překladatele a všechny divadelníky. Upozorňujeme, že v č. 19 přináší kompletní text původní jednoaktové hry L. Saveljeva Kovalevův syn.

Polské středisko ITI vydává každý měsíc — mnohdy s velkým zpožděním — velmi dobře redigovaný dvoujazyčný (anglicky a francouzsky) informační časopis, nazvaný The Theatre in Poland. V novém čísle se píše např. o nových polských hrách, o festivalu současných her ve Vroclavi, najdeme tu portrét známého herce T. Lomnického aj. Každé číslo je dokumentováno dobře vybíranými fotografiemi.

Robert Brustein, děkan Divadelní školy v Yale (USA), autor řady knih o divadle, vydal zajímavou knihu Revolution as Theatre (Revoluce jako divadlo). Pod vlivem „májových událostí“ na yalské universitě píše o nejzajímavějších výbojích divadla a odmítá buržoazně reakční pohled na umění.

Zemřel Jules Romains, francouzský spisovatel a dramatik věhlasného jména, někdejší spolupracovník J. Copeaua, L. Jouveta a Ch. Dullina. Měl 87 let. Dále zemřel známý francouzský divadelní a filmový herec **Pierre Brasseur** (vl. jm. Espinasse), který se stal známým zejména díky své filmové roli v Komediantech Marcela Carné. Na jevišti vytvořil desítky velkých postav francouzské i světové dramatiky. Narodil se r. 1905. Zemřel v Itálii během natáčení filmu podle Dürrenmattova námětu.

G. Strehler, známý italský režisér, se po několika letech opět vrací do čela italského divadla Piccolo Teatro.

O divadle v NDR (Berlín a Halle) píše ve své zahraniční rubrice velmi zajímavě sovětský měsíčník Teatr. Mimo jiné velmi vysoko hodnotí inscenaci Gorkého hry Na dně v provedení Divadla Mír v Halle, kterou jsme měli možnost nedávno vidět při pohostinském vystoupení souboru v Liberci. Můžeme se proto s příznivým oceněním plně ztotožnit. Škoda, že další východoněmecké inscenace — patrně velmi zajímavé — u nás neznají ani divadelníci ani kritika. (AFU)

Na titulní straně K. Myšák (Mancini), Z. Ulrych (Ten) a G. Konupková (Zinida) z poděbradské inscenace Andrejeva

Amatérská scéna, ročník X (Ochotnické divadlo, ročník XIX), číslo 2, únor 1973. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčková. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: 120 00 Praha 2, Vinohradská 2, telefon 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, 120 00 Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — © Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1973.

Nahoře záběr z aktuální politické hry Táboriho Pinkville
Krvoprošití v My-Lai (Divadlo Na budinském hradě),
dole z Weissova Marata v provedení Národního divadla
v Budapešti

Sochůrkův snímek z inscenace MCHAT – Maxim Gorkij, Poslední